Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД УНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 27 (15650) | 1981 оной февралиин 1, воскресени | Сэн 2 мүнгэн.

М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Удын станцийн вагонно деподо М. К. Рыбин гушан жэлэй саана слесарэрэ ерээд, мүнөөшье хүрэтэр тэндээл вагонуудые хинаг харагшаар ажаллажа байдаг.

Михаил Константинович «Хүндэтэ түмэр харгышан» гэһэн нэрэ зэргэтэй, КПСС-эй горкомой гэшүүн юм.

Үнгэрэгшэ жэлэй декабрь һарада өбтэй өөтэй энэ коллектив дүрбэн мянгаад вагонуудые заһабарилха зуураа, тэрэнэй 30 процентнь түрүү онод арга хэрэглэжэ, богоннохон болзор соо, һайн шанартайгаар заһабарилагдаһан байха юм.

М. СУТУРИНАЙ фото.

БИ-ТАБАН ЖЭЛДЭ, ТАБАН ЖЭЛ-НАМДА

ГАБШАГАЙГААР АЖАЛЛАХА ХҮСЭЛЭНТЭЙБДИ

Арбадахи табан жэлнай урагшатайгаар түгэсөө, Иигээд лэ удаадахи табан жэлэйнгээ хараа түсэбүүдые дүүргэжэ эхилбэбди. Эдэ холын хараа түсэбүүднай «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүртэрэй үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай КПСС-эй ЦК-гай проект дотор эли тодоор харуулагдаба гээшэ. Мүнөө үеын шухала энэ документые би тон анхаралтайгаар шудалбаб. Совет хүнэй ажабайдалые саашадань улам һайжаруулхаар хаалгаһан энэ Гол шэглэлнүүдые сэдьхэл дүрэнһөө баясангүй үншажа болохогүй байна. Хүн зоной үдэр бүри ургажа байгаа өрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд һайнаар хангаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ гээд өөрынгөө ажалай дүй дүршэлһөө мэдэнэб. Хэды тиимэ байгаашье һаань, үнгэрөөн табан жэлэй туршада ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хэмжээн 9-дэхи табан жэлэйхитэй сесуулбсл, ааяр 43 процентэр ургаһан байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэшье иимэ ургалта хангагдаажаар хараалагдаба гээшэ. КПСС-эй ЦК-гай проект дотор иигэжэ заагдана: **«Ажаһуудалай талаар хангалгын хэмжээе 1,4—1,5 дахин тухай ехэ болгохо. Захилнуудые үүдэгэлгын шанар ба хангалгын культура дээшэлүүлхэ...»**

Минии ажалладаг «Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй хубсаһа заһабарилдаг цехэй коллектив үнгэрэгшэ табан жэлэйнгээ түсэб шиидхэлтайгаар дүүргээ һэн. Бидэ арбадахи табан жэлэй түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ нэгэдэй социалис мүрысөөндэ оролсоод, ажалдаа амжалта түйлахын түлөө бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабараа зориулжа эхилһэн байнабди.

...Нэгэдэгшэ, үнгэрэгшэ жэлэй Майн һайндэрэй үрда үдэрынь ажалдаа ерэхэдэмни, сугтаа хүдэлдэг нүхэдни, бусадшье хүнүүд суглараад, «Сахилгаан» хуудаһа хамадаа улгэнхэй, баглаа сэсэгүүдээр намайе үүтажа, амаршалжа байгаа һэн.

— Энэтнай иихэдээ юун гээшэб? — гэгээб. Арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэбэб гэжэ огто мэдэнгүй ябаһан байнаб. Би 4 жэл 4 һарын туршада түсэбөө дүүргээ ха юмбиб.

Намайе халуунаар амаршалхадань, сэдьхэл зүрхэнһөө баясаа һэм. Таанадта һайн дөе, һайн һайханиие хүсэнэб гэжэ сэдьхэлэйнгээ баярые мэдүүлээ бэлэйб.

Үнэхээрээшье, сугтаа ажалладэг нүхэдэйнгөө, бүхы бригадынгаа (бригадирнай Анна Трифоновна Яковлева) нүхэд ёһоной туһаламжын, дэмжэлгын ашаар амжалта туйлагдаа гээд онсолон тэмдэглэхэ байнаб. Манай бригадада бүхыдөө 7 хүн. Залуушуулшье бии. Бэе бэедээ туһалалсадаг, зүбшэл заабари үгэлсэжэ, дүй дүршэлөө халан абалсадаг, эбтэй эетэйгээр ажалладаг тула бригадамнай арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб 1 һараар урид, декабриин 1 болотор дүүргээ һэн.

Мүнөө манай бригадын гэшүүд КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шармайн оролсоод, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаа. Бидэнэр байгша онойнгоо хоёр һарын түсэбые съездын нэгдэхэ үдэр хүрэтэр дүүргэхэ уялга абаһан байнабди. Тиихэдээ «КПСС-эй XXVI съездын нэрэмжэтэ бригада» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө бусад бригаданүүдтай мүрысэжэ байнхайбди.

Бригадымнай гэшүүд Екатерина Архиповна Берштейн, Валентина Ивановна Лазарева, Эльвира Алдаровна Абгалдаева болон бусаднай ходоодоо түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг хүнүүд гээшэ. Бидэнэр хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, абаһан уялгаяа дүүргэхэбди. Би өөрөө түрүүшын хоёр һарын түсэбые 10 үдэрөөр урид, февралиин 20 болотор дүүргэхээр зэһэнхэйб.

Гэхэтэй хамта манай ажал хэрэгэй хэдэ хэдэн шухала асуудалнууд дээрэ тогтохо хүсэлэн бии. Нэн түрүүшээр кадрнууд дуталдадаг болонхой. Энээнһээ уламжалан, түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ бэрхэшээлнүүд дайралдана. Гол түлэб училищи дүүргэһэн басагад манайда ажаллахаяа ерэдэг. Тиигээд тэдэмнай үнишье болонгүй ажалһаа гаражa ошоно. Юундэб гэхэдэ, гэр байра гэхэ мэтэшэлэн ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалга манай нэгэдэлдэ һайнаар үшөөл эмхидхэгдэнэгүй. Ушар иимэһээ ажаллаха дуратай ерэһэн залуу басагадые өөрынгөө мэргэжэлдэ һургаха баатай болонобди. «Бурятшвейбыт» нэгэдэлдээ оёдолшодые һургаха хэдэн һарын курсануудые нээхэдэ яалтай байгаб? Миниий һанахада, залуушуулда һайнаар ажаллаха эрхэ байдал хангахын түлөө бултадаа оролдохо ёһотойбди.

Арбадахи табан жэл намда, минии гэр бүлэдэ ехэ аша туһа хүргэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ байраяа үргэдхөө һэмди. Үбгэмни түлөөһэгүй путёвкоор курортдо амаржа ерээ. Үхибүүднай һургуулидаа һуража байнхай. Һайнаар ажаллажа, Эхэ оронойнгоо экономическа хүсэ шадалые улам арьбадхаха бүхы эрхэ байдал юрын хүдэлмэришэдтэ олгогдоно. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ энэ талаар үшөө ехэ алхамай хэгдэхэ байһанда этигэнэб.

Партиингаа ээлжээтэ XXVI съездын хүндэлэлдэ зорюулан, абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө, арба нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ доабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүхы хүсэе элсүүлэн, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллахаар зэһэнхэйбди.

Т. ДАНИЛОВА,
«Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй заһабарилгын цехэй оёдолшон.

КПССэй XXVI съездые үгтүүлан

УРИДШАЛАН ДҮҮРГЭБЭ

Сэлэнгын совхозой хүдэлмэришэд КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, байгша оной түрүүшын үдэрһөө ажал хэрэгтээ һайн үрэ дүн туйлана. Манай ажахы район дотороо түрүүлэн. гүрэндэ мяха тушааха энэ жэлэй гурба һарын түсэбтэ даабари үлүүлэн дүүргээ. Жэлэй эхинһээ хойшо бэлэдхэлэй пунктнуудта 590 гаран центнер мяхан тушаагдажа, нэгэдэхи кварталайнай түсэб арбан центнерээр үлүүлэн дүүргэгдэбэ.

В. ПОПОВ.
совхозой экономист.
Сэлэнгын район.

ШАНДА ХҮРТЭГШЭ

Бэрхэ хонишон, коммунист Резван Нургалиевич Нурмахметов эршэтэ ажалаараа Хүрбын совхоз, мүн район дотороо үнинэй суурханхай. Энэ нүхэр жэлһээ жэлдэ дүршэл ехэтэй боложо, даалгагдаһан отарынгаа хонин бүриһөө хурьга түлжүүлжэ, зуутанай тоодо оролсонхой. Нёдондоной үбһэ тэжээлээр дутамаг жэлдэ тэрэнэй даадаг бригада зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 113 хурьга абажа, түсэбтэ даабаряа холо үлүүлһэн юм.

Һаяшаг үнгэрэгшэ табан жэлэй дүнгөөр ажалдаа эрхим дүн туйлаһанайнгаа түлөө ахалагша хонишон Резван Нурмахметов Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаба.

Мүнөө энэ түрүү хонишон һальхай гэжэ газарта түлгэ хонидые харууһална. Хонидоо һайн бэлшээридэ адуулжа байһан тэжээлээ гамтайгаар хубаарилан эдюулжэ, даалгагдаһан отарынгаа түлгэнүүдые гарза хоролтогүйгөөр харууһална. Хонидойнь хүсэ шадалынь һайн.

Ц. ГОМБОДОРЖИЕВА.
Хорийн район.

ОРОЛДОЛГЫН АШААР

Манай колхозой түлгэ хонидые харууһалагшадай 8 коллектив мүнөө сүлөө забгүй ажаллажа байнхай. Байгша онго үбһэ тэжээлээр дутамаг үедэ малаа гарза хоролтодо оруулангүй ондо оруулха гээшэ манай гол зорилго болоно. Хонишодоймнай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй.

Тиимэһээ энэ талаар манай ажахын түрүү хонишод мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадан, ехэхэн оролдолго гаргана. Колхозой хонишодой нэгэн Галина Нимаева өөрынгөө басаган Ринчин-Хандатаяа, суг хамта 1100 түлгэ харууһалжа, гарзада оруулнагүй. Тэдэнэр даалгагдаһан хонидтоо толгой бүридэнь 300 грамм холимол тэжээл, һолоомо үгэнэ. Үшөө буйлуулһан, микрободосуудаар шанаржуулагдаһан тэжээл асаржа үгэлсэнэ.

Б.-Ж. ДОРЖИЕВ.
Зэдын районой «Коммунизм» колхозой ахамад зоотехник.

ҮДЭР БҮРИ ОЛОШОРНО

Манай районой ажахынууд байгша ондо 46,5 мянган эхэ хонидһоо 42 мянган хурьга абаха зорилготой юм. Энэнь зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 90 хурьгад абтажа, түлжүүлэгдэхэ болоно. Тиимэһээ бүхы хонишоднай ажахынгаа гол һалбари болохо хонин ажалые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна.

Энэ жэлэй январь һарада районойнгоо эхэ хонидые харууһалдаг хонишодые «Заветы Ильича», Орогнын совхозуудта хоёр дахин суглуулжа, зүблөө үнгэргөөбди. Эндэ социалис уялга баталан абтаа.

Мүнөө бүхы дээрээ 2 мянга гаран хурьгадтай болообди. Түл һайнаар абтажа, хурьгадаймнай тоо үдэр бүри олошорно. Илангаяа «8-ое Марта», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай олонхи хонишодой отарануудта хурьгад олоор абтажа эхилээ. Тэдэнэр 600—800-аад хурьгадтай болоод байна. Эхэнүүдынь һүтэй, хурьгадынь тобир һайн. Эндэхи хонишодой коллективүүд энэ шухала кампанида һайнаар бэлдэжэ, эмхитэйгээр үнгэргэжэ байнхай. Хурьгашад бүхы отарануудта хүсэд хүрэхөөр табигданхай. Үшөө Улаан-Удэ хотоһоо сакманщигуудаар ажаллаха 120 хүн ерэхээр хараалагдана.

Эхэ хонин бүридэ 200—400 грамм талха тарианай зүйл, 150 грамм жэжэ болгодоһон нарһанай шөлбүүнэ, һолоомо үгэнэбди. Хонид бүлеэн уһаар уһалагдана.

Энэ харюусалгатай хаһада манай хонишод ажалай түсхай хубсаһаар дуталдана. Мүн малай эм дом, илангаяа загаһанай тоһон ехэл хомор.

В. ПРОНЬКИН,
Улаан-Удын райгүйсэдкомой хүдөө ажахын управленийн ахамад зоотехник.

ХУБИТАЯА ОРУУЛХАБДИ

Хэжэнгын районой «50 лет Октября» совхозой ахалагша хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Р. Н. РАМПИЛОВАТАЙ манай штатнабэшэ корреспондент Ж. Бадмаев уулзажа хөөрэлдэһэн байна.

АСУУДАЛ: Рыгзыма Намсараевна, өөрынгөө бригадын хонишодой ажал хэрэгүүд тухай, саашанхи зорилгонууд тушаагаа хөөрэжэ үгыт.

ХАРЮУ: Бүхы совет арадная түрэл партиингаа ээлжээтэ XXVI съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, мүн КПСС-эй ЦК-гай Гол шэглэлнүүдэй проектые зүбшэн хэлсэжэ байна. Бидэ хонишодшье энэ бүгэдэ арадай ехэ хэрэгэй хажуу талада байнагүйбди.

КПСС-эй ЦК-гай Гол шэглэлнүүдэй проект дотор «Хониной мяха, нооһо үйлэдбэрилгые али болохоор ехэдхэхэ» гээд сэхэ хэлэгдэнхэй. Мүн «Малай үүлтэрые нарижуулан һайжаруулха» гээд заагданхай. Эдэ мүрнүүд малшадай, илангаяа хонишодой ажалда сэхэ хабаатай. Өөрынгөө отара тухай хэлэхэдэ иимэ. Бидэнэй мүнөө харууһалжа байһан эхэ хонид 7—8-дахи жэлээ хурьгалхань. Түл абаха, нооһо хайшалха, хони, хурьгадые таргалуулха уялгануудаа жэл бүхэндэ амжалтатайгаар дүүргэжэ байдагбди. Манай совхоз хонидой үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэ анхаралаа яһала хандуулна. Тиин нёдондо Загаһатын совхозһоо һайжаруулагдаһан буряад нарин нооһото үүлтэрэй эрхим классай 550 эмэ түлгэнүүдые худалдан абаад, манайда эхэ хонид болгохымнай найдажа. үгөө һэн. Эдэмнай саашадаа үдэжэ, совхозой һүрэгэй үүлтэр һайжаруулха юм. Энээндэнь ехэ баяртай, урматайбди. Эдэ түлгэнүүдээ намарай һэрюундэ һайнаар адуулжа, нилээд таргалуулаад, үрэжүүлээд, мүнөөшье шадал тамирыень алдуулангүй үбэлжүүлжэ байнабди. Нуур гэжэ газарта үбэл, зунгүй байрладагбди. Хонидная нигээд февральда хурьгалха юм.

АСУУДАЛ: Үрэжүүлгэ ямараар үнгэрөө һэм?

ХАРЮУ: Түрүушынхээ хурьгалха зуһагууд ха юм даа. Ушар нимэһээ искусственна аргаар үрэжүүлгын урда эдэнээ нилээд тобиржуулха, таргалуулха гэжэ оролдоо һэмди. Энэ шухала хэрэгтэ тон анхаралтайгаар хандаабди. Үүлтэр һайнтай хусын үрэһөөр зоотехническэ хамаг нарин заабарнин ёһоор, үрэжүүлгэ хэгдээ. Хонидой үрэжүүлгые би өөрөө үнгэргэдэг хүм. Энэ мэргэжэл хэдэн жэлэй саана шудалаа һэм. Хонидые үрэжүүлхэ талаар яһала дүй дүршэлтэй болонхойб. Шэнэ түрэхэ зуһаг бүхэнһөө хурьга абажа түлжүүлхэ социалис уялгатайбди. Энэмнай сохом бэелүүлэгдэхэл байха гэжэ этигэнэб. Гадна хонин бүхэнһөө 3—3,5 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалха зэргэтэйбди.

АСУУДАЛ: Мүнөө түл абалгадаа хэр бэлдээбта?

ХАРЮУ: Дал хашаагайнгаа хана хаяагай нүхэ һүбыень өөһэдөө хуу шабажа, шэглээбди, һайнаар дулаалаһайбди. Һая түрэһэн хонидой нарай нялха хурьгатаяа нэгэ-нэгээрээ, мүн бүлэг-бүлэгөөрөө байха таһалганнуудые хэхэ хаамжануудбалдэгдэнхэй. Ная гаран тиимэ хаамжанууд бии. Тиинхэдэ хурьгадта эдюулхэ, эхэ хонидые тордихо шэмэтэй һайн тэжээл, минеральна бодосууд, эм дом бэлдэгдэнхэй. Февралиин эхэер хурьгадай түлэг адхаржа эхилхэдэ бидэ өөһэдөө гэр бүлөөрөө тэдэниие абаха, түлжүүлхээр шидэнхэйбди. Хонин ажалда худэлжэ дүршэлтэй болоһон, 10-дахи класс дүүргэһэн Баяр хүбүүмнай хонидой олоороо хурьгалха үедэ мандаа хамһалсаха юм.

АСУУДАЛ: Үбһэ тэжээлээр хэр зэргэ хангагданхайбта?

ХАРЮУ: Газаамнай 150 центнер һолоомон асарагданхай. Мүнөө хонин бүхэндэ үдэрэй 300 грамм талха таряа, үбһэ, һолоомо эдюулнэбди. Газаахи үрэмдэмэл худагһаа уһа гаргажа бүлеэдхээд, хонидоо үдэрэй хоёр дахин уһалдагбди. Гадна түл абалгын үедэ эдюулхээр 300 центнер үбһэн амяарлагдан таһалагданхай. Түл түрсэеэ гарза хоролтогүйгөөр, бүрин бүтэнөөр абахые хамаг хаба шадалаараа о р о л дохобди даа.

КПСС-эй болохоёо байһан XXVI съездыеажалай амжалтануудаар угтажа, тэрэнээ бэлэг болгон барихые эрмэлэзэнэбди.

Союзна республикануудай

Компартинуудай съездһээ

ШЭНЭ ХАРАА ТҮСЭБҮҮД— ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУУД

БАКУ. (ТАСС). Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ шэнэ амжалтануудые түйлаха, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури тогтоолгодо өгөтэй хэрэгтэй оруулжа, соционхүүдэй баян дэлгэрэ...далые улам саашадань дээшэлүүлхэ гэжэ Азербайджанай Компартийн XXX съездэй делегадууд республикынгаа коммунистнуудые, бүхы хүн...шадые уряалба.

Съезд январийн 30-да хүдэлмэрэй дүүргээ.

Партийн XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект тухай Латвийн ССР-эй Министрнүүдэй Түрүүлэгшэ Ю. Я. Рубэнэй элидхэлые съезд зүбшэн хэлсээ.

* * *

ТАЛЛИН. Эстониин Компартийн XVIII съездэй хабаадагшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй асари ехэ түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ хубитаяа ехээр оруулха гээл республикын коммунистнуудай, бүхы ажалшадай нэгэ һаналтайгаар эрмэлзэжэ байһые элирхэйлбэ.

* * *

Съезднүүдэй делегадууд КПСС-эй Центральна Комитедтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгүүдые нэрьемэ альга ташалганууд доро баталаа абаба.

Республикануудай партийна организацинуудай хүтэлбэрилхы органууд, КПСС-эй XXVI съездэй хабаадаха делегадууд һунгагдаба.

* * *

Эмхидхэлэй пленумуудболожо, союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нуудай нэгэдэхи секретарьнуудаар: Азербайджанай —Г. А. Алиев, Литвагай— П. П. Гришкявичус, Латвийн —А. Э. Восс, Эстониин — К. Г. Вайно һунгагдаба.

РОССИН ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭЛЭЙ ШАТА

РСФСР-эй 1980 ОНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Россин Федерацийн городуудай болон хүдөө тосхонуудай ажалшад социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, КПСС-эй XXVI съездые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтажа байна. Энээн тухайдань РСФСР-эй Центральна Статистическэ управленийн мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

1980 ондо нийтын үйлэдбэрийн туйлаха ба арад зоной баян дэлгэр байдалай дэбжэлтэ нимэ тоо, мэдээнүүдээр элирхэйлэгдэнэ: эрилтэ хэрэглэмжэ хангалга ба нөөсэлэлгэдэ ашаглагдаһан национальна доходые 1979 онойхитой жэшэбэл, 103,6 процент болоһон; промышленна продукци— 103,1 процент, тэрэ тоодо: үйлэдбэрийн хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ — 103,1 процент, хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ — 103 процент; хүдөө ажахын продукци — 98 процент; нийтын хэрэглэлэй эдэб янзын транспортаар ашаануудые зөөлгэ — 103,5 процент; гол фонднуудые ашаглалга — 108 процент; капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ ашаглалга — 103 процент; хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тоо — 101,4 процент; ажалай бүтээсэ: промышленностьда — 102,8 процент, хүдөө ажахыда (нийтын үйлэдбэри) — 100 процент, барилгада — 101 процент; арадай ажахын ашаг олзо (сасуудхагдамал сэнгээр) — 101,5 процент; хүн бүхэндэ хүртэхэ бодото олзо оршонуд —103,3 процент; арадай ажахын салин түлөөһэнэй фонд — 104,7 процент: хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай дундуур мүнгэн салин хүлһэн — 103,3 процент, колхознигуудай ажалай түлөөһэн — 103 процент; нийтын хэрэглэлэй фонднуудһаа хүн зондо үгтэһэн түлөөһэнүүд ба хүнгэлэлтэнүүд; бүхы дээрээ—106 процент, хүн бүхэндэ хүртэсэнь — 105,4 процент; гүрэнэй ба кооперативна рознично худалдаа наймаан — 105 процент; хүн зондо ажаһуудалай талаар үзүүлэгдэдэг туһаламжануудай хэмжээн — 107,4 процент; ашаглалгада оруулагдаһан гэр байрануудай талмайн нийтэ хэмжээн — 108 процент болоһон байна.

Эрдэм болон техникэ, үйлэдбэридэ научно-техническэ туйлалтануудые хэрэглэлгэ саашадаа үргэдхэгдэн хүгжөөгдөө.

Нэгэдэлнүүд ба предприятинуудта жэлэй түсэбөөр тодорхойлогдоһон продукциин нийтэ хэмжээн дүүргэгдээ. 1979 онойхитой жэшэбэл, үйлэдбэрилгын ургалта 3,1 процентээр нэмэһэн байна.

Соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэлэй эд товарнуудые бүтээн гаргалга 7 процентээр нэмээ.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр промышленна үйлэдбэрилгын ургалтын 90 процентнь туйлагдаа. Ашаг олзо нэмэһэн байна.

Үйлэдбэрийн технико-экономическа үрэ дүнгүүд ба бүтээгдэһэн продукцийн шанар һайжараа.

Гэхэ зуура үйлэдбэрийн зарим нэгэдэлнүүд ба предприятинууд продукци үйлэдбэрилгын ба худалдалтын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын, продукцийн өөрынь үные хямдаруулгын, нөөсэнүүдые бии болголгын, шэнэ техникэ ба технологи нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгын талаар тодорхойлогдоһон даалгабринуудые дүүргэгэгүй, баталагдаһан договорнуудай ба нарядуудай үндэһөөр, хэрэглэгшэдтэ продукци бүтээжэ үгэхэ даабаринуудаа хүсэд бүрин хангаагүй байна гэжэ РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл дотор саашадаа хэлэгдэнэ.

1980 ондо РСФСР дотор бүхы дээрээ 105 миллион тонно гэхэ гү, али 1979 онойхиһоо 13,1 миллион тоннoор ехэ ороӧһо таряан ургуулагдажа абтаа. 24,3 миллион тонно саахарай свёкло (фабрична), 2 миллион тонно нарһан сэсэг, 36,9 миллион тонно хартаабха, 10,3 миллион тонно овощ хуряагдан абтаһан байна.

1980 ондо 7,4 миллион тонно мяхан (годод мяхан), 46,5 миллион тонно һүн, 39,5 миллиард үндэгэн, 213 мянган тонно нооһон абтаа.

Гүрэндэ ороӧһо таряан худалдан абалгые 1979 онойхитой жэшэбэл, 7,4 миллион тоннoор, тэрэ тоодо шэнисэ —5,5 миллион тоннoор ехэ болоһон байна.

1980 ондо амидын шэгнүүрээр 7,6 миллион тонно (годод мяхан болгон тоолобол, 4,7 миллион тонно) мал ба шубууд, 30,2 миллион тонно һүн, 26,5 миллиард үндэгэн гүрэндэ худалдагдаа. Үндэгэ худалдан абаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Гүрэндэ мал ба шубуудые, һү, нооһо худалдаха түсэбүүд дутуу дүүргэгдэһэн байна.

1980 ондо колхозуудай бүхы олзо оршо 6,6 миллиард түхэригэй болоо.

Хүдөө ажахын бүхы капитальна хүдэлмэридэ 19,6 миллиард түхэриг гаргашалагдаһан байна. Үйлэдбэрийн байрануудай барилгада 16,4 миллиард түхэриг табигдаа. Хара хүрьһэгүй нютагуудай хүдөө ажахын капитальна хүдэлмэридэ 7 миллиард түхэриг ашаглагдаа.

Нийтын хэрэглэлэй бүхы түхэлэй транспортаар ашаа зөөлгэ 4,2 триллион тонно-километрэй хэмжээтэй болоһо, 1979 онойхиһоо 4 процентээр нэмэһэн байна.

79,4 миллиард түхэригэй хэмжээтэй гол фонднуудые РСФСР-эй арадай ажахыда ашаглалгада оруулагдаба. Гүрэнэй промышленна 140 шэнэ томо предприяти, байрын олон гэрнүүд, һүргуулинууд, больницануудые, һүргуулийн наһа гүйсөөдүй үхибүүдэй эмхи зургаануудай ба социально-соёлой шэглэлтэй бусад байра байшангуудые 1980 ондо ашаглалгада оруулагдаа. Худэлжэ байгаа предприятинуудые һэльбэгдэн шэнэдхэгдэһэн, үргэдхэгдэһэн, техникэнь шэнэлэгдэһэн байна. Байгал-Амарай түмэр замай барилга амжалтатайгаар үргэлжэлүүлэгдээ.

Мүнгөөр хангаха бүхы арганнуудые хэрэглэн, РСФСР-эй арадай ажахын капитальна хүдэлмэридэ 83,1 миллиард түхэриг хэрэглэгдэһэн байха юм.

Гэхэ зуура, капитальна барилгада горитой дутуу дунданууд тохёолдоһон байгаа. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даалгабринууд, подрядна хүдэлмэрийн түсэб, гол фонднуудые, бусад олон янзын үйлэдбэрийн хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха даалгабринууд дүүргэгдээгүй.

Хүн бүхэндэ хүртэхэ бодото олзо оршонуд жэлэй турша соо 3,3 процентээр нэмээ. Колхознигуудай ажалай түлөөһэн 3 процентээр дээшэлээ.

Нийтын хэрэглэлэй фонднуудһаа республикын хүн зоной абаһан түлөөһэнүүд ба хүнгэлэлтэнүүд 68 миллиард түхэригэй болоһон, жэлэй туршада 6 процентээр нэмэһэн байна.

Арад зоной социальна хүгжэлтын, байдалыень улам һайжаруулха программа дүүргэгдэжэ үргэлжэлөө.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

НҮХЭР И. Н. МАДАСОНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Буряад совет литературада олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө поэт, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Илья Николаевич **Мадасониие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Удэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной январийн 29.

ПАРТИИН ХАРАА ТҮСӨБ БҮГӘДӘ АРАДАЙ ХӘРӘГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшөн хэлсэнөбди

ЗОНИИЕ ГЭГӘӘРҮҮЛЬЭН ЖЭЛНҮҮД

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тушаа» КПСС-эй ЦК-гай гайхамшагта проект уншахадаа, манай арад түмэнэй хүгжэлтын ямар өндөр түвшэнтэй бидэ, багшанар, омогорхон бодожо байнабди. Энэ — Коммунис партиин, Ленин багшын, Октябриин революцийн аша туһаар туйлагдаа гэжэ баясан сэдьхэнэбди.

Энээнтэй дашарамдуулан, түүхын хуудаһа ираха дуран хүрэнэ.

Коммунис партиин носоохон зол жаргалай факел олон тоото арадуудай эрдэм, соёл гэгээрэлэйнь замые Максим Горькийн домогто Данкогай дүлэтэйһэн халуун зүрхэндэл гэрэлтүүлжэ, үгытэй ядуу малшад, таряашад, ангуушадай өөдөө үндын бодолгодо туналһан ха юм даа.

Хүндэ хүшэр байдалайнгаа хойшолонгуудые усадхан, буряад арад жаргалаа зохёожо эхилээ бэлэй. Һуралсалай материальна баазын дутагдалһаа, һургуулинуудай үсөөнһөө боложо, һургуулийн наһанай үхибүүд бултадаа һураха аргагүй һэн. Забайкали болон Прибайкалийн захагүй үргэн тала дайдада тусхай дунда, дээдэ һургуулинууд үгы байгаа. Хаа хаанагүй үзэг бэшэг мэдэхэгүй, үбшэн тахалда нэрбэгдэнэн бага яһатанай байдал хүшэр бэлэй.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха, һургуули һудар дэлгэрүүлхэ, наһа гүйсөөгүй үхибүүдые хүмүүжүүлгые хүгжөөхэ талаар тэмсэл тиихэдэ эхилээ һэн.

«Уншажа, бэшэжэ шадахагүй, 8-һаа 50 хүрэтэр наһанай бүхы хүнүүд өөрынгөө дураар түрэл гү, али ород хэлэн дээрэ эрдэм номдо һураха уялгатай», —гээд, Россин хүн зоной дунда үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха тухай гүрэнэй Декрет Советүүдэй залуу республикын хүшэр хүндэ жэл—1919 ондо тунхаглагдаа бэлэй.

Энэ Декрет оронойнгоо политическэ ажабайдалда үшар ёһо мэдэжэ, бухы хүн зоной хабаадаха, хэдэн зуун жэлэй гээгдэлые усадхаха талаар өхэхэн үүргэ дүүргээ. Ном зааха һургуули, бага бэшэгтэнэй болон үндэр наһатанай һургуули байгуулхада, бүгдэ нитын эхин һуралсал эмхидхэжэ, үхибүүдэй юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые олошоруулхада туһалаа.

Соёлой хубисхал Буряад орондомнай эхилхэдээ, зарим социально-политическэ, соёлгэгээрэлэй һуралсалда элсүүлхэ шэглэлээр бэлжэ, ажалшан арад зоние бүхыдэнь хабаадуулһан бэлэй. Тэрэнэй, шухала гол асуудалнуудыень гэхэдэ, үзэг бэшэг мэдэхэгүй, багаар мэдэхэ ябадалые усадхалга, шэнэ һургуулинуудые байгуулга, бүгдэ нитын эхин һуралсалда оролго, багашуулай эрхые хамгаалалга, һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые байгуулга, һургуулинуудые барилга, багшанарые бэлдэлгэ, түрүүшын тусхай дунда һургуулинууд болон соёлой, искусствын эмхи зургаануудые бии болголго, кино, радио нэбтэрүүлгэ, хэбэлэл, национальна литература, хүгжэм, уран зураг хүгжөөлгэ байһан юм.

Багшанарай, һургуулийн байрануудай дуталдадагшье һаа, 1922 ондо буряадай эрдэм гэгээрэл хурдан түргөөр хүгжэхэһөө гадна, гүрэнэй зүгһөө ехэ дэмжэлгэтэй, бата бэхи һууритай болонхой гэжэ тэмдэглэгдээ һэн. Тэрэ үедэ багшанарай конференцинүүд үнгэргэгдэжэ, һургуулинуудай ажал хүдэлмэри, багшанарай материальна байдал зүбшэн хэлсэгдэдэг байгаа.

Автономито республикын байгуулагдаһан түрүүшын үдэрһөө ДВР-гэй ба РСФСР-эй автономито хоёр областьнуудай хамтарһанай һүүлээр арадай гэгээрэл хүгжөөлгөөр ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдажа эхилээ.

В. И. Ленин 1923 оной январиин 2-то бэшэжэ, 1923 оной январиин 4-дэ «Правда» газетэдэ хэблэһэн «Странички из дневника» гэһэн статья соогоо хүн зоной үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалгада мүнгэ зөөри өгөөр һомолхо аргатай болохын тула мүнгэ зөөриеэ гамнаха эрилтэ табихаһаа гадна, багшанарай материальна байдал болон болбосоролой хэмжээ дээшэлүүлгэдэ онсо анхаралаа хандуулаа бэлэй.

РСФСР-эй Арадай Комиссарнуудай Совет 1923 оной декабриин 18-да «Ажалай һургуулийн нэгэдхэмэл Устав» баталба. Ургажа ябаа үетэнние һургаха, коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ тухай Ленинэй захяануд тус Уставай эшэ үндэһэн болоо юм.

Вождиин захяа, тэрэнэй гаргаһан декредуүд эрдэм гэгээрэл болон партийна органицинуудай дайшалхы программань болоо һэн.

Жэшээлхэдэ, «Ильичэй захяае дүүргэнэбди» гэһэн Карасинскийн мэдээсэлые һанаад үзэе. Энэ мэдээсэл 1925 оной январиин 6-да «Бурят-Монгольская правда» газетэдэ толилогдоһон. Алайрай районой Куйта нютагта үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха пункт баяр ёһололой оршон байдалда нээһэн тухай эндэ бэшэгдээ. Нютагай хүн зон тиихэдэ РКП (б)-гэй нютагай ячейкын, мүн бусадшье организацинуудай түлөөлэгшэдые амаршалжа, «Интернационал» гэжэ дуугаар суглаан түгэсөө бэлэй.

Республикын газетын мүн лэ энэ номерто Ключи, Хандагатай, Подлопатки болон Черноярово нютагуудта тиимэ пунктнуудай эмхидхэгдэһэн тухай мэдээсэлэй тунхаглагдаһан тухай, тус пунктнуудта дүн хамта 110 хүн ябадаг, мүн бага бэшэгтэндэ туһалха кружогууд эмхидхэгдэжэ, пунктнуудые нэзхыень гуйһан ажалшадай мэдүүлгэнүүдэй хүршэ нютагуудта ороһон тухай хэлэгдэнэ.

«Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал үгы болон һүнэг!» гэһэн бүлгэмэй үүрнүүд тэрэ жэлнүүдтэ һургуулинуудай дэргэдэ байгуулагдажа, тэдэниие гүйсэдхэхэ бюро хүтэлбэрилдэг байһан юм.

Түнхэнэй районой Тооро нютагта 1924 оной ноябрь һарада үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха пункт нээгдээ, тэндэ нютагай 50 хүнүүд һуралсана гээд 1925 оной январиин 7-ной «Бурят-Монгольская правда» газетэ мэдээсээ. Хэрэн тосхондо В. И. Ленинэй мүнхэ дурасхаалай нэрэмжэтэ, хоёрдохи шатын һургуулийн байшан 1925 оной эхээр баригдаа.

Энээнтэй дашарамдуулан, Түнхэнэй худеегэй корреспондент Ц. Д. Занданов нигэжэ бэшээ: «Коммунис партиймаанай эндэшье агууехэ хэрэгүүдые бэелүүлнэ. Түнхэн нютагые бата бэхи революционно һуури дээрэ гаргаба гээшэ». Хахад һара болоод, январиин 21-дэ мүн лэ «Бурят-Монгольская правда» газетэ Хэрэндэ нютагай хүн зоной хүсэ шадал, мүнгэ зөөреэр шэнэ һургуулийн яажа баригдаһан тухай хөөрэбэ. «Нютагай хүн зон хоёр неделийн туршада ямаршье албадалгүйгөөр барилгын 7000 модо бэлэдхээ. Һүүлээрнь барилгада гаргашалагдаха мүнгэ зөөри суглуулагдаа» — гээд, мэдээсэнэн юм.

Республикын газетын энэл номерто Дээдэ-Удэдэ, 1924—1925 онуудай һуралсалай жэлэй эхиндэ В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ багшанарай техникумэй нэгдхэхээ байһан тухай мэдээсэгдэнэ. Багшанарые бэлдэхэ зорилгоор энэ түрүүшын техникум нэгдэнэн юм. Эндэ «Эдир ленинец» гэжэ ханын газетэ буряад, ород хэлэн дээрэ толилогдодог һэн («Бурят-Монгольская правда», 1925 оной январиин 9). Педтехникумэй студентнэр энэ газетэдээ: «Бидэ алдарта багша, вождь Ленинэй нэрые Улаан туг дээрээ аржытар бэшэхэдээ, Ильичэй захяануудые түрэл арадайнгаа дунда эршэмтэйгээр бэелүүлхэбди», —гэжэ бэшээ бэлэй.

Буряадай нислэлэй һургуулинуудта хани барисаанай, интернациональна үдэшэнүүд үнгэргэгдэжэ, Коммунис партитухай, В. И. Ленинэй ажабайдал, ажал ябуулга, һургаалнууд тухай элидхэлнүүд үнгэргэгдэжэ, ханын газетэй, журналнуудта мүн лэ тиимэ удхатай статьянууд гаргагдадаг һэн. Һургуулиингаа журналай ленинскэ номернуудые, В. И. Ленинэй портредуудые шефтээ абаһан худеа тосхонуудта багшанар эльгээдэг байгаа. Һургуулинуудта ленинскэ музей, Ленинэй булангууд нэгдэжэ, вождиингоо мүнхэ дурасхаалда зорюулжа, һургуулийн советүүдэй зүблеөн, үдэшэнүүд үнгэргэдэдэг һэн.

Худее нютагуудаар жэл ерэхэ бүри һургуулинууд олошорхан саад байһан һаа, 1978 ондо 54.990 үхибүүдэй 518 саад болон ясли-садууд худеэлее.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһан үе сагһаа хойшо республикадамнай 4 дээдэ һургуули, 22 техникум байгуулагданхай. Мүнөө тэндэ 43,5 мянган хүн, тусхайлбал, тэдэнэй 22,4 мянганиинь дээдэ һургуулинуудта һурана. 1923 ондо 8-һаа дээшэ наһатай 1000 үхибүүдэй 21-ниинь, тэрэ тоодо 14 буряадууд эрдэм номтой байгаа һаа, 1979 оной хүн зоной тоо бүридхэлэй дүнгөөр, мүнөө 1000-най 644-ниинь дунда болон дээдэ һургуулитай болоо.

Буряад оромнай дээдэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгээр Зүүн зүгэй, баруунай хүгжэнги капиталис гүрэнүүдые холо ахижа гараа.

Хэрбээ түрүүшын жэлнүүдтэ республикадамнай эрдэм һургуулитай хүнүүдэй тон үсөөн һаа, харин мүнөө хото, худеегөөр 9,7 мянган багшанар, 1880 научна худэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо 680 эрдэмэй кандидат болон докторнууд ажаллажа байна. Буряад ороной багшанарай дунда СССР-эй орден болон медальнуудаар, шагнагдаһан 360 багшанар, тэрэ тоодо Ленинэй орденой 37 кавалер, Советскэ Союзай Герой Г. М. Москалёв, Социалис Ажалай Герой Ц. Н. Номтоев оронод. Тиихэдэ 3 багша К. Д. Ушинский болон Н. К. Крупскаягай медальнуудай кавалернууд болонхой, мүн РСФСР-эй болон СССР-эй арадай гэгээрэлэй 1316 отличнигууд. Буряадай АССР-эй болон РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата 688 багшанар худэлнэ.

Ургажа ябаа үетэнние В. И. Ленинэй ажабайдал болон ажал ябуулгын үльгэр жэшээ дээрэ, совет арадай, Коммунис партиин, Ленинскэ комсомолой революционно, дайшалхы, ажалай ёһо заншалаар һургалга, адли тэгшэ хүгжэлтэтэйгөөр хүмүүжүүлгэ амжалтатайгаар бэелнэ.

Энэ бүгэдэ хадаа түрэл партиингаа аша туһаар буряад арадай али бухы талааараа хүгжэн, гэгээрһэнние бодотоор гэршэлжэ үгэнэ.

Харин «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй XXVI съезд дээрэ харагдаха проектые уншаад байхадаа, совет хүн бүхэн баясан омогорхоно. Тэдэнэр бухы хүсэл эрмэлэзэл, һанал бодолойгоо марксизм-ленинизмын мүхэшэгүй үзэл сурталай бодотоор бэелүүлэгдэжэ байһаниие харанад.

Мүнөө нигэдэ арад зоной ажабайдалай саашадаа улам үндэр хэмжээндэ хүрэхэ, тэрэ тоодо нитын, естественнэ болон техническэ эрдэм наукын улам ехэ ашаг үрэтэйгөөр хүгжэхэ, арад зоной гэгээрэлэй шэнэ дэлиг оложо абаха байһаниие ойлгоной, улам ехээр урмашанад. Энэ оронойнгоо аша туһада улам һайнаар, үндэр бүтээсэтэйгөөр ажаллаха гэһэн хүсэл эрмэлзэл түрэнэ.

С. ДУГАРОВ,
Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтай доцент, Буряадай АССР-эй габьяата багша.

КПСС-эй XXVI СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАТ

НАҺАНАЙ НАНГИН УРЯАГААР

— Эсэгын дүрбэн үхибүүд, бидэнэр бүри бага наһанһаа аба, эжыдээ, түрэл колхозоо туһалхые оролдон, бэе бэеэ дахажа, шадалайнгаа зэргээр худэлмэри хэжэ эхилһэн зомди. Эхэ нютагтаа, эжы абыгаа хэжэ ябаһан ажалда дурлахыемнай бидэнние гэрэтхимнай һургадаг байгаа. Би зундаа бухал шэрэхэ, моришоноор худэлхэ дуратай агша һэм, — гээд Виталий Ирденович Бардунаевай хөөрэхэдэ, Алайрай талын уужамда агта хүлэгүүдэй табараан доро үнгэрһэн бага балшар наһаяа дурдан дурдан, хүнгэхэнеер гуниглаад абадаг, тиимэ уян хонгор сэдьхэлтэй хүн аа гү гээд би тэрэнние туһайлаа һэм.

Талада түрэһэн, талада үдэһэн хубуухэн алдер суута худэлмэришэн ангиин эзэргэдэ орожо, алхамаа нилүүлхэ, Ленинскэ партиин гэшүүндэ абтаха, орон түрынгее түб баатар хото Москвада партиингаа дээдэн хуралдаанда хабаадаха золтой байнаиаа тиихэдэ таагаагүйл байха даа.

Виталий Бардунаев 1941 ондо Алайр нютагта колхознигуудай бүлэдэ түрэнэн намтартай. Түрэл нютагтань шэнэ байдалай ерэжэ, хамтын ажахын эмхидхэгдэһэн сагһаа хойшо колхозоо үнэн сэхээр ажаллажа ябаһан Ирден Убугунович Галина Михайловна хоёрые таниха мэдэхэ хүнүүд мүнөө Виталие «эсэгээ һажаажа худэлмэришэ бэрхэ, эжыдээ адли урин налгай» гээд хэлсэдэг.

Мүнөө үнгэтэ һайхан зүүдэн шэнгээр һанагдадагшье һаа, үхибүүн наһанайнь огторгой үүлэгүй сэлмэг байгаегүй юм. Арбан дүрбэ наһатайдань абань наһа барашоо. Урдаа харадаг хүнинь үгы боложо, газар мүргэшэһэндэл гар мухар бологдоо нэн. Тэдэ уйлажа дуулажа, уйдхарлан гунигламаа ябаха аргагүй байгаа. Гэнэн хонгор балшар наһаниинь дүүрэжэ, эрын ёһоор зоригоо шангадаха саг ерээ бшуу. Гэр бүлэ соогоо аха хубуун байһан хадаа абыгаа һуури эзэлжэ, ажалда гарехэ баатай болобо.

Колхозоо худэлжэ эхилээ һэн. Элдэб ажалда ябаа. Барилгашадай бригадада орожо, модошо дарханааршье худэлее. Тэндэһээл эхи абажа, дарханай мэргэжэл хубуунэй эзрхэ татаһан байжа болоо. Зоной нюдэн хурса бшуу. Виталий хубуунэй ажалда үсэд нэтэрүүгээр ородог, оролдосотой, шадамарыень хүнүүд ойлгоодхёо бэлэй. «Уран дархан болохол хаш» гэжэ залуу хубуунэй ямаршье юумэ сабшаха, хайхадаа залхуугүйгөөр оролдошохые хараһан нютагайнь үбгэд өөгшөөн хөөрэлдэгшэ һэн.

Үбгэд дархашуулай үреэл үгэнүүд хүсэлдее һэн гү, али өөрынь нэтэрүү зоримгой зангынь татаа гү, — 1960 ондо Виталий барилгын 5-дахи училищи Улаан-Удэдэ дүүргээ һэн. Тэрэ наһанайнгаа мэргэжэл шэлэжэ, ажалайнгаа, ажабайдалайнгаа ёһотой харгыда гарахаяа эрмэлзэһэн залуу хубуунэй замайнь эхин залан сэхэ хододоо байгаагүй. Түдэгэсэн маргаһаншье, ондоо мэргэжэлдэ бэеэ туршаадшье үзэһэн үе байха.

Тиигээд лэ, магад, ёһотой өөрынгөө мэргэжэлые олонгуй, залуу хубуун замайнгаа хахадта теоришэхэ байжа болоо. Тэрэ хубы заяаниинь ондоогоор шидхэгдэжэ, тэрэниие Пурбо Будажапович Очиров, Василий Дмитриевич Клочков гэгшэдтэй уулзуулаа. Авиазаводто ерэнхэй, цехэй дежурна электригээр худэлжэ байхадаа, үдэр бүри участок бүхэниие эрьехэ. Тиигэжэ ябатараа модельщик Очировай худэлжэ байхые харажархёо һэн. Энэл ха юм уран нарин зохёохы ажал! Хубуун үдэр бүри, удаань үдэртее хэды дахин, үбгэн урлагшын хажууда ерэжэ һонирхон харадаг болобо...

Пурбо Будажапович Очировай нюдэнэйнь хараа муудажа мүнөө ондоо ажалда орогдохой. Мүн Василий Дмитриевич Клочковшье цехэйнь начальникнаа болиһоор үниэй. Тэдэ тэдэнэр мүнөөшье хододоо энэ участок дээрэ Виталий Бардунаевай зурхэн соо байлсадаг. Тэдэнэй энхэрэл, оролдолгын, тэсэмгэй заабари, һургаалай ашаар энэ мэргэжэл шудалжа гараһанаа Виталий Ирденович сэгнэн ойлгожо, үнэн зүрхэнһее баяр хүргэн ябадаг юм.

— Бидэнэй, модельщигуудэй, ажал, мэргэжэлнай нэгэ. Тэдэ үдэр бүри ондоо юумэ бүтээдэг гээшэбди. Тиимэл хадань би ажалдаа дуратайб, — гээд Виталий Ирденович хэлээ һэн.

Модельщигуудэй ажал хадаа продукци бүтээлгын ута эзлжэтэ линии дээрэ «хоёр дохи гар» болодог. Юуб гэхэдэ, конструкторска бюродо бүтээгдэһэн чертежнуудэндэ ерэнэ. Тэдэ орёо нарин чертежнуудай ёһоор модон модель бүтээнэ. Тэрэгээрнь шабар хэбүүд хэгдэжэ, металл шудхагдаһан детальнууд хараалагдаһан хэмжүүлһэн хахад миллиметр алдуутай байбал голодоһондо гараха. Эндэ ямар тодо нарин модель хэрэгтэй гээшэб!

Участоктань үгтэһэн эгээл орёо модельнууд Виталий Бардунаевта даалгагдадаг. Юуб гэхэдэ, тэрэ эгээл дээдэ-зургаадахи разрядай худэлмэришэн, нэгэшье голодоһогүйгөөр худэлдэг хүн юм. Энэ хэрэгтэ өөрынгөө һургашадые һургадаг.

— Хэды хуниие өөрынгөө мэргэжэлэй һургаабта, хэдынь модельщигээр худэлнэб? — гэжэ асуухадамни, Виталий Ирденович миһэрэзд, урматайгаар:

— Тиимэшье олон бэшэ. Арба гарахайл юм бэзэ. Бултадаа энэл мэргэжэлээрээ ажаллана. Өөрымни дүү хубуун Вася мүн лэ намда һураһан юм. Һүүшымни һургаша, Ваня Михалев үнгэрэгшэ намар хоёрдохи разрядта тушаагаа. Мүнөө сугтаа худэлнэбди. Модельщигуд үшөөл дуталдаһаар. Тэдэниие һургаха тухай һургуули гэжэ үгы. Армиин алба дүүргэһэн залуушуулые асаржа, сэхэ ажал дарэл һурганабди. Нюдөөрөө хаража, гараараа барижа, ёһэндее юумэ бүтээжэ һурахадаа һайн ха юм даа. Тезд эндэ орёо нарин чертёжнуудые уншаха, модель хэхэ, тэрээнһээ деталь бүтээхэ материалнуудайгаа ёөр өөрынь шанар шэнжые ойлгохо эрдэм мэдэсэ хэрэгтэй болодог. Энэ эрилтэдэ манай заводто эмхидхэгдэһэн техническэ минимумэй һуралсал гүйсэ харюусана гэхын аргагүй, — гэжэ һанаагаа зобонгёор хөөрэхэдэнь, коллективэйнгээ хэрэгтэй мүнөөдэрэй, мүн ерэ эдийнь түлөө һанаагаа табижа ябаһан, ёһотой түрүү үзэл бодолтой худэлмэришэн коммунистые танихаар байгаа һэн. Өөрөөшь мүн энэл шалтагаанаар үдэшын дунда һургуули дүүргэжэ, мүнөө үдэшын технологическа институтда һуража ябана ха юм гээд һанаа бэлэйб.

Виталий Ирденович Бардунаев мүнөө дүшэн наһаяа гүйсэб. Тэрэнэйнгээ хахадыень шахуу, арбан юһэн жэлдэ, авиационно заводто худэлжэ байна. Эндэ тэрэ өөрынгөө хүсэһэн мэргэжэл олоно, тэрээндэ дүрлан шудалаа. Эндэ тэрэ худэлмэришэ зоноор суг худэлжэ, тэдэнэйнгээ хүндэтэй, хайратай нүхэрынь болошадаа. Мүн эндэл тэрэ наһанайнгаа ханиие золгожо, өөрынь эбтэй зэтэй гэр бүлтэй болоо. Һамганиинь, Надежда Васильевна, энэл заводто бухгалтераар ажалладаг. Эжы, абын эрхэхэн басагад Вина Люба хоёрынь арбадахи, юһэдэхи классуудта һурана.

Энэл арбан юһэн жэл соо нүхэр В. И. Бардунаев үнэн сэхээр ажаллажа, алдар солын замда гараа. Наймадахи, юһэдэхи табан жэлнүүдэй даабаринуудые Виталий Ирденович болзорһоонь урид дүүргэнэ юм. Арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб, ялгануудые тэрэ дүрбэн жэл нэгэ һара соо сүм бэелүүлнэн тухайгаа мэдээсэнэн байна. Тиин үнгэрэгшэ жэлэй хахадта түрэл Коммунис партиингаа эзлжэтэ XXVI съездын хүндэлэлдэ зорюулан, съездын нэрдэхэ үдэр болотор 1981 онойнгоо эхэн дахи кварталай түсэбые 135 процент дүүргэхэб, 120 түхэригэй экономическа ашаг олзотой уралан нарижуулгын дурадахи үйлэдбэридее нэбтэрүүлхэб гэһэн социалис уялга абаһан юм.

Энэмнай ёһотойл ажалай алдар солын зам болоно ха юм. Тэрэниие Виталий Ирденовичэй энгэртэ ялалзаһан Ажалай Улаан Тугай орден, «Шэнэ габьяата ажалай түлөө, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» гэһэн медаль, «Юбилейдахи табан жэлэй ударник», «СССР-эй Авиационно промышленностиин министерствын «Шанарай талаар эрхимлэгшэ» гэһэн тэмдэгүүд гэршэлнэ. Мүн тэрэ Хүндэлэлэй грамотануудаар олон удаа шагнагдаһан байха юм.

Мүнөө Улаан-Удын авиационно заводто Виталий Ирденович Бардунаевые ганса үндэр мэргэжэлтэй, шадамар бэрхэ худэлмэришэн гэжэ сэгнэдэг бэшэ, мүн эдэ хитэй коммунист гэжэ тоолодог болохой. Тэрэ цехэйнгэй партийна комитетэй гэшүүнээр нэгэнтэ бэшэ, партиин горкомой гэшүүнээр һунгадаһан юм. Һаяхан заводойнь, мүн районойнь коммунистнууд Виталий Бардунаевта үндэр этигэл найдабарие үзүүлжэ, областной партийна конференциин делегадаар һунгаһан байна. Тиин тэндэ энэ түрүү худэлмэришэн КПСС-эй XXVI съездын делегадаар һунгагдаба.

— Өөрынгөө нэрые конференци дээрэ дуулахадаа мэгдэшооб. Юундэшьеб, 1960 ондо КПСС-эй гэшүүндэ ороходомни үнэн коммунист Илья Михайлович Мешковой зууршалга үгэхэдее хэлэһэн захиа юреелэй үгэнүүд һанаандам ороо... Коммунистнуудай, нүхэдэйнгее минии юрэ ажал, оролдолые нимэ үндэрөөр сэлгэнэндэнь баяртайб. Энэ этигэл найдабариие үнэн сэхэ ажалаараал харюулхаяа бэшэ, намда юун байхаб даа, — гээд Виталий Ирденович Алайр нютагай алдар дашагүй акценттэй буряад хэлээр дүрэлэн номгоноор хөөрэнэ.

Үхибүүн наһанайнгаа үнгэтэ зүүдэнүүдые наһаараа мартаагүй, нангинаар хадагалаһан ябаһан үян сэдьхэлтэй, орёо нарин зүйлнүүдэй оньһыень олон бүтээдэг хүгжэмэтэ уран хүнгэн хургадтай энэ хүн олоной этигэл найдабариие харюулха бэлэн байна.

Д. ДАШИЕВ.
Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

МАЛ АЖАЛ—ГАБШАГАЙ АЖАЛ

КОЛХОЗУУДАЙ ТЭЖЭЭЛЭЙ ФАБРИКАНУУД

Ростовско областийн Усть-Донецкэ районой тэжээлэй цехүүд түхэреэн жэлдээ дүүрэн хүсөөрөө хүдэлгэгдэнэ. Энээнэй ашаар һүүлэй хоёр жэлдэ фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд малай рациондо бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй шанарые хоёр дахин ехэ болгоһон, нитын малай ашаг шэмые горитойгоор дээшэлүүлһэн байна. Гэбэшье райондо тэжээлэй цехүүдэй тоо нилээд хороогдоо. Тэжээл бэлэдхэдэг хүдэлмэрилэгшэд үсөөрүүлэгдээ. Ажахынууд фермэнүүдэй тэжээлэй цехүүдые нэгэдүүлжэ, колхозой нитэ нэгэн фабрика эмхидхээ бшуу.

Үглөөнэй зургаан часта «Рассвет» колхозой тэжээлэй цехэй үүдэнэй дэргэдэ тэргэнүүдые шагтагалһан тракторнууд зогсодог. Ажахын малшадай бэлэдхэһэн бүхы тэжээлынь эндэ хадагалагдадаг болоо юм. Силос болон түмһэтэ тэжээл хадагалха газар бии. Эндэхи хүсэ ехэтэй агрегадууд витаминтай гурил татадаг, гранула үйлэдбэрилдэг. Үдэр бүри фермэнүүд болон, һүнэй комплекс 60 гаран тонно элдэб холисо, микроэлементнүүдээр болон витаминуудаар баян холимог тэжээл эндэһээ абаашадаг байна.

— Тэжээлэй цехүүдые нэгэдхэхэдэ юугээрээ зохид бэ гэхэдэ, үбэлэй хүшэр харгыда тэжээл үрихээ болёобди, эрдэмтэдэй заабариин ёһоор малаа эдэлүүлхэ гуримые наринаар сахидаг болообди, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Г. Подкатилов хэлэнэ. — Тэжээл бэлэдхэлгые эмхидхэхэ шэнэ гурим жэлэй ямаршье сагта малай шэгнүүрые ехээр нэмэхэ арга олгоно гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэнэ.

Нимэрхүү пунктнууд районой бухы ажахынуудта эмхидхэгдээ. Нитэ нэгэн тэжээлэй цехүүд ашатай туһатай гэжэ эндэхид этигээ. Тэжээл бэлэдхэлгые шэнээр эмхидхэһэнэй ашаар мал ажалай нэгэ центнер продукци үйлэдбэрилгэдэ гаргашалагдадаг гаргаша дүрбэнэй нэгэ шахуу хубяар доошолһон байна.

В. БОНДАРЕНКО,
ТАСС-ай корр.
Ростов-на-Дону.

КПСС-эй XXVI СЪЕЗДЫЕ ҮГТҮҮЛАН

АЖАЛАЙ ВАХТАДА

Ажалша коллективүүд съездын урда тээхи габшагай вахтын үдэр бүхэниие үндэр туйлалгануудаар тэмдэглэнэ. Партийн түсэбүүдые бэелүүлхэ зуураа, манай ороние хүгжөөхэ Гол шэглэлнүүдэй проектээр хараалагдаһан нөөсэнүүдые үргэнөөр хэрэглэнэ. ТАСС-ай корреспондентнүүд нигэжэ мэдээсэнэ:

Паневежскэ «Экранас» гэжэ заводой худэлмэришэдэй элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые алмахын түлөө тэмсэхэдэнь, электроника найдамтай туналагшань болоно. Съездын урда тээхи габшагай вахтын үедэ оньһон түхеэрэлгэ электрын элшэ хүсэ гаргашалгые хиналтадаа абанхай.

Техникын энэ шэнэ зүйл арадай хинагшадай үүсхэлээр нэбтэрүүлэгдээ юм. Тэрэнь алмалта арьбалалтада һалбари бүхэнэй оруулһан хубитые зүбөөр тодорхойлхо арга олгоно. Харин коллективэй зорилгонууд ехэ. Гурбан үдэрэй туршада предприятийн худэлхэдэ бардам хүрэхэ электрын элшэ хүсэ ба дулаа алмахые шиидэнхэй. Заводто алмалта арьбалалтын һара үнгэргэгдэнэ. Шэл хайлуулдаг цех эгээл һайн дүнгүүдые туйлаа. Эндэхи пешэн шэнэдхэн һайжаруулһанай ашаар миин хаягдадаг халуун газ үйлэдбэридэ хэрэглэгдэдэг болобо.

Полтавска областийн малшад «Нэгэдэхи кварталай түсэбые—болзорһоонь урид!» гэһэн уряа доро мүрысөнэ. «Глобинский» совхозһоо үнеэдые оньһон аргаар һааха оператор, съездын делегат А. Сиволап мүрысөөндэ эрхимлэнэ.

Түрүү һаалишан область догороо булгаһаа урид, үнеэн бүриһөө 7 мянган килограммһаа дээшэ һу һаагаа. Үнгэрһэн табан жэлдэ фермэ зургаа үлүүтэй жэлэй даабари дүүргэнэн байна. Мүнөөшье январиин графигһаа эли бодо уридлажа ябанхай. КПСС-эй XXVI съездын нэгдэтэр коллектив үнеэн бүриһөө 700 килограмм һу һааха уялга абанхай.

Областийн 17 мянга гаран оператор болон һаалишад габшагай вахтада жагсаба. Нёдондо жэлэй энэ хугасаатай сасуулхада, 3 мянганһаа үлүү тонно һу съездын нэгдэтэр гүрэндэ тушаахые малшад хараална.

Львов хотын «Автопогрузчик» гэжэ нэгэдэлдэ булад зүйлнүүдые эсхэхэ шэнэ технологи нэбтэрүүлэгдэнхэй. Предприятида түмэр алмаха түсэб табигдаа. Гол шэглэлнүүдэй проектые зүбшэн хэлсэлтэй үедэ оруулагдаһан дурадхалнууд тэрэ түсэбтэ хараада абтаһан байна.

Машина бүтээгшэд материал алмахын түлөө тэмсэлдэ эрдэмтэдые хабаадуулба. Олохон үзелнууд болон механизмуудые бэлдэхэдэ металл гаргашалгые горитой хороохо арга олгоһон шэнэ шэнжэлгэнүүд тэдэнэй дурадхалаар үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Мүнөө нэгэ автопогрузчик бүтээхэдээ, хэдэн зуугаад килограмм түмэр алмадаг болоо. КПСС-эй XXVI съездын нэгдэтэр предприятийн коллектив алмагдаһан түмэрөөр ашаа тээдэг арбан машина бүтээхые хараална.

Узбекистанай эрдэмтэд арадай ажахын мэргэжэлтэдтэ шэнэ научна зэмсэг болон арганууудые дурадхана. Энэ талаар тэдэнэй хэнэн һүүлэй шэнжэлгэнүүдэй нэгэн гэбэл, фосфорой атомуудые үйлэдбэрилхэ арга мүн болоно.

Республикын Науканудай академийн Ядерна физикын институтай эрдэмтэд ороидоол нэгэ жэлэй туршада орёо нарин технологи зохёожо нэбтэрүүлээ юм. Юрэнхыдөө нимэрхүү худэлмэри нэбтэрүүлхэдэ, 3—5 жэл хэрэгтэй болодог. КПСС-эй XXVI съездэ зорюулагдаһан эрдэмтэдэй вахтын үдэрнүүдтэ институтай үйлэдбэриин цехүүдтэ түрүүшын бүлэг фосфорой соединениинүүд абтаһан байна.

Ташкентын препарадууд эрхим шанартай гэһэн бэшэгүүд ороной олохон институтуудаа ороно. Нихэдээ клеткын байгууламжые болон амиды байгаалиин бусад асуудалнуудые шудалдаг ороной научна эмхи зургаанууд, тэрэшэлэн агрохимическэ лабораториинуудай мэргэжэлтэд шэнжэлгэнүүдые хэхэ ашаг урэтэй шэнэ хэрэгсэлээр гагдаха болобо.

Социалис мүрысөөнэй үүшүүлэй — Социалис Ажалай Герой, слесарьнуудай бригадир М. Михайлов Эстониин Верховно Совет Президиумэй гэшүүн, ажалай бригадилагша Э. Эхалай бусадай захиалаар «Ажалай хоёр зэргэлээдэ» хүгжэмэй программа тавиһан байна. **Таллиний Калининай нэрэмжэтэ автотехническэ заводой** бригада тэрэниие бэлдэнэ. Нүхэдэйнгөө — табан залэй түрүүшүүлэй алдартай рэгүүдые маттан дуулаа. Заводой композиторнуудай болон уран шүлэгшэдэй дуунууд, шүлэгүүдэй церт дээрэ зэдэлээ.

КПСС-эй XXVI съезд зорюулагдаһан һайн дүрэ уран һайханай бүлэгшэ республиканска харуулга предприяти оролсоноо.

(ТАСС).

Совет орон дотор

«КАСКАД» ОЛООР ГАРГАГДАХА

«Каскад-2325» түхэлэй телевизорые электросеть-тэй холбоһоной удаа хоёрхон секундын үнгэрөөд байхада, дамжуулгануудые харуулжа захалдаг. Куйбышевай «Экран» гэжэ заводто инмэ телевизорнуудые бүтээжэ эхилэнхэй.

Телевизор полупроводниннууд дээрэ худэлдэг, элшэ хүсэ багаар хэрэглэдэг, һайнаар харуулдаг. Шэнэ түхэлэй телевизорые заһахада бэлэн юм.

Жэлэй дүүрэтэр 45 мянган нимэ аппарат бүтээхэ.

СИБИРЬТЭ ХЭРЭГЛЭГДЭХЭ БАРЖАНУУД

«Гол-мүрэн» гэһэн классай шэнэ баржанууд Сибириин уһан замуудай навигациин болзорые һунаахада

Советүүдэй хүдэлмэри

ОЛОНОЙ ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛЭЭР

Түрэл партиингаа ээлжээ-тэй XXVI съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ КПСС-эй ЦК-гай проект соо экономическа болон социальна хүгжэлтын ерэ хэмжээ ябуулганууд харагдана. Энэ хадаа ороной үндөө ажахын ба промышленностиин бүхы ажалшадай хамта арадай депутадуудай Советүүдые хүдэлмэрине эршэ ехэтэйгээр эмхидхэхыень зоригжуулна.

Мүнөө эндэ Ивалгын посёлково Советэй ба тэрэнэй саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэри тухай хөөрэе. Энэ Советэй харьяата газар дээрэ оршодог ажалша коллективүүд—Ивалгын туршалга-үйлэдэрнин ажахын, Селэнгын совхозой, Ивалгын кондитерска фабрикын, ПМК Бурводстройн, гидромелиоративна техникумэй, больницын, хүүгэдэй поликлиникын, санпедстанциин ба сёлё культурын бүхы хүдэлмэрилэгшэд партиин съездые дамалай шэнэ амжалтануудар угтахын түлөө ahан шадалараа оролдоно байна.

Посоведэй гүйсэдком, тэрэнэй саг үргэлжын комиссинууд, депутадуудай бүлэгүүд үйлэдэрнин асуудалнуудта горитой анхарал хандуулна. Ивалгын посёлково Советэй 75 депутадуудай хахадhаа үлүүнь малшад, механизаторнууд юм. Тэдэнэр дээрэ жэшээ харуулжа, залуушуулые hурдан хүмүүжүүлнэ, үйлэдэрнэ. Олон hуудал байдалда хаматай асуудалнуудые шиидхэхэн, хамтын хүсөөр амталга туялаха хэрэгтэй нүүлгэнэ.

Нинитын малда тэжээл бэлдэлгын үедэ хүн зониие оороор үбhэ хурдалгада хамадуулжа шадаа hэн. Хүдөө захын талаар саг үргэлжын комисси (түрүүлэгшэнь С. Б. Адамаев) заседанинууд дээрэ шухала асуудалнуудые хэлсэлгэ үзэдэг юм. Жэшээнь, Ивалгын ОПХ-да, Селэнгын совхозтоо ороohото ургамалнуудай, хартаабхын, олон жилэй ногооной үрэhэ хүрэнгын ямараар бэлдэгдэhыень, тракторнуудай ба бусад техникын хэр зэргэ заhабарилагдажа, нуга сабшалангай ямараар уhалагдажа байhыень шалгаhан байна. Мүн эдэ ажахынуудай гүүртэ, отарануудые эндэхи предприяти болон эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд шефтээ абаа. Hуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болголгоор саг үргэлжын комисси (түрүүлэгшэнь Г. П. Бурков) ехэ ажал ябуулна. Ивалга тосхоной Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжаар зоной ябагаар ябаха харгы хэхэ, үйлсэнүүдые гэрэлтүүлхэ гэhэн захяануулд депутадуудта үгтэhэн юм. Мүнөө тэдэ бэелүүлэгдээ. Худалдаа наймаанай талаар саг үргэлжын комисси (түрүүлэгшэнь Е. Н. Иванова) малшадай эрилтэнүүдые hайнаар хангаха асуудалда hуларшагүй анхарал хандуулна. Иланганя мүнөө нинитын малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаhын түлөө ябажа байхада худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд агитпоездын маршрудуудта эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Малшадые худалдаа наймаагаар хангалгада Советскэ райпогой хэр зэргээр бэлдэhэн тухай асуудал хаража үзэгдэhэн байна. Энэ харюусалгатай үедэ соёл культурын эмхи зургаануудай ажал хүдэлмэри хаража үзэгдөө. Соёл культурын талаар саг үргэлжын комиссие В. В. Мергинов hайнаар хүтэлбэрилдэг юм.

Элүүр энхые хангалгын талаар саг үргэлжын комисси (түрүүлэгшэнь Л. Н. Галина) заседанинууд дээрэ «Ивалгын больницын «Түргэн туhаламжын» хүдэлмэри тухай», «Ивалгын ОПХ-гай, Селэнгын совхозой МТФ-нүүд ба hүнэй комплексинууд дээрэ ариг сэбэрые сахиха тухай», «Малай үбэлжэлгын үедэ малшадые ба тэдэнэй үхибүүдые саг үргэлжэ шалгажа, хэрэгтэй туhаламжа үзүүлжэ байха тухай» болон оусад асуудалнуудые шэнжэлээ. Мира Андреевна Дармаевагай толгойлдог социалис хуули гурим сахиха талаар саг үргэлжын комисси мүн ажалаа hайнаар эмхидхэнэ. «Ивалгын кондитерска фабрикада эхэнэрнүүдэй ажал ямараар эмхидхэгдэнэб» гэhэн асуудал hүүлшынгээ заседани дээрэ хараба.

...Посоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр С. П. Денисенкэтэй хөөрэлдэжэ hуухадамнай «гэр байрыемни заhабарилжа үгыт» гэhэн мэдүүлгэ бариhан нэгэ эхэнэр орожо ерэбэ. Сергей Прокопьевич мэдүүлгыень анхаралтайгаар хаража үзөөд, социалис хуули гурим сахилгаар саг үргэлжын комиссинин түрүүлэгшэ, «Берёзка» гэжэ хүүгэдэй саадые даагша М. А. Дармаевада хонходожо, тусхай комисси эмхидхэзд, гэр байрыень шалгаhан акт табихыень дурадхаба. Иимэ жэшээ олон.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай КПСС-эй ЦК-гай проекттэй Ивалгын поселково Советэй ажалшадай үргөөөр танилсажа, hайшаажа байhан тухай С. П. Денисенко хөөрэхэдөө, арбадахи табан жэлэй түсэбүүдэй дүнгүүдэй согсологдожо, арбан нэгэдэхи табан жэлэй зорилгонуудай хараалагдаад байhан тухай тэмдэглээд, Ивалгада барилгын ямараар ябуулагдажа байhан тухай тогтобо.

— Бидэ олон юумэ эхилэнхэйбди. Түбхын түрүүндэ квартальна котельнын унжагайрhан барилгые дурдахаар байна. 80 айлай баиха гэрэй, 600 хүнэй байха хамтын байрын барилганууд дүүргэгдэхэ үшөө үды. Эдэ бүгэдэдэ бидэнhээ дулдыдахагүй шалтагаан олон,—гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, Сергей Прокопьевич Гол шэглэлнүүдэй проект зүбшэн хэлсэhэн суглаануд дээрэ ороhон дурадхалнуудта тогтожо, **поселогой хүн зониие эдихэ үhаар хангаха, автозаправочна станци бариха (мүнөө 200 автомашинануд, 100 тракторнууд 30 километрэй зайда ябажа, түлишэ, түрхисэ абана), үйлэдбэрини управленини үндэhэ hуури дээрэ заhабарилга-барилгын управлени ба поселогой предприятинуудые, эмхи зургаануудые, хүн зониие түлеэгөөр хангаха организаци бии болгохо** гэхэ мэтэ асуудалнуудые нэрлэбэ.

Үйлэдбэриин шухала участогууд дээрэ депутадуудай постнууд, бүлэгүүд байгуулагданхай. Квартальна котельнын барилга дээрэхи депутадуудай постые Ивалгын ОПХ-гай парткомой секретарь А. М. Бояркин хүтэлбэрилхэ зуураа шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ депутадуудай бүхы арга боломжонуудые элсүүлхэ гэжэ оролдоно. СПТУ-гай байшан барилга дээрэхи, мүн гидромелиоративна техникумэй хамтын байрые барилга дээрэхи депутадуудаи постые Улаан-Удын районой дотоодын хэрэгүүдэй таhагай начальнигай орлогшо М. Ц. Цыден-Ешеев толгойлно. Хашарагуудай комплекс дээрэхи постые оператор Д. Б. Эрдынеева, Доодо-Ивалгын hаалинин малай комплекс дээрэ эмхидхэгдэhэн депутадуудай постые Б. Д. Цыдыпов даана. Эндэхи үнеэд hү ехэтэй, hайн үүлтэртэй юм. Комплексын начальник Долгоржаб Дармаевна Жамбаловагай хүнгэн бөшэ ажалдань депутадай постын туhаламжа ехэ үүргэ дүүргэнэ. Каленовой hаалинин малай комплекс дээрэ эмхидхэгдэhэн депутадуудай постые Г. Г. Каленых даадаг. Энэзэнhээ гадна депутадуудай 6 бүлэг эмхидхэгдэнхэй. Доодо-Ивалгын бүлэгые Ивалгын найман жэлэй hургуулиин багша Г. Д. Радиаева хүтэлбэрилнэ, Дээд-Ивалгын депутадуудан бүлэгые Бурядай АССР-эй Верховно Советэй депутат Ц. Д. Бадмацыренов, Хуйтэн-Булагайхидые — Ивалгын ОПХ-гай 2-дохи отделениин бригадир И. Н. Степанов, Красноярайхине Ивалгын ОПХ-гай луговод Г. С. Козулин, Колобкинхине — Селэнгын совхозой механизатор Б. А. Тарабукин, Каленовынхине — 2-дохи отделениин ветврач Т. Ц-Б. Егорова гэгшэд даана. Ондо ондоо мэргэжэлтэй эдэ нүхэд депутадай нангин уялые нариналр дүүргэнэ. Депутадай бүлэгүүдэй хоорондо үйлэдбэриин участогуудта ажалладаг коллективүүдтэл адлаар социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Фермэ, отара, гүүртэнүүдэй хоорондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд декада, hара, квартал бүридэ гаргагдадаг гээшэ, тэрээндэл адли дүнгүүдынь олоной дунда соноохогдодог. Тиигээд депутадуудай түрүү бүлэгтэ Советэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан вымпел барюулагдадаг.

Посёлково Советэй үүсхэлээр шухала кампанинуудта бэлдэлгые шалгаха, дутуу дундануудые усадхаха хэрэгтэнь туhалха тусхай комисси байгуулагдадаг юм. Жэшээлхэдэ, нинитын малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгые шалгаха тусхай комисси байгуулагдаа бэлэй. Советэй хүдөө ажахын талаар саг үргэлжын комиссиин гэшүүд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, Ивалгын больницын, худалдаа наймаанай, соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд тэрэ комиссида оролсодог. Комиссиин дүнгүүд посёлково Советэй гүйсэдкомой, ажахынуудай дирекциин хамтын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, дутагдалнуудые усадхаха хэмжээнүүд хараалагдадаг.

Энэ үбэлжэлгын үедэ фермэ, отара, гүүртэ бүхэндэ туhаламжа үзүүлхэ шефүүд эртээнhээ тодорхойлогдонхой. Малшадта туhаламжа үзүүлхэ талаар Ивалгын кондитерска фабрикын, гидромелиоративна техникумэй, больницануудай, hургуулинуудай коллективүүд яhала эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байна. Малшадые комплексноор хангаха зорилготойгоор долоон хоногтоо нэгэ дахин — четвергын үдэр холын гүүртэ болон отаранууда хангалгын албанай, элүүр энхые хамгаалгын, худалдаа наймаанай, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай хүдэлмэрилэгшэдhөө бүридэhэн агитпоезд гарана.

Депутадай бүлэгүүд хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. «Депутадуудай үдэр» гэжэ нэрлэгдэhэн hуралсалhаа олон юумэ ойлгожо абана. hунгагшадайнгаа захяануудые бэелүүлнэ. Жэшээлхэдэ, 1-дэхи бригадада хүүргэ бариха гэhэн захяа дүүргэгдээ, бани бариндаа. Ивалга тосхоной Кировэй, Балтахиновай, Ранжуровай нэрэмжэтэ үйлсэнүүд гэрэлтүүлэгдэжэ байна. Талхар посёлогто магазиниий ехэ болгогдоно, хүдөөгэй клубуудта спортивна хэрэгсэлнүүд, хүгжэмэй инструментнүүд, мебель hаяар абтахаар хүлеэгдэнэ.

Г. БАДМАЕВА,
манай корр.

Номой шэнжэлэл ба шүүмжэлэл

ДЕКАБРИСТЫН НАМТАР

Буряадай номой хэблэлдэ «Декабрист К. П. Торсон» гэжэ ном хэблэгдэбэ. Энэ ном К. П. Торсоной түрүүшын дэлгэрэнгы намтар болоно. Тус номой автор А. Б. Шешин архивна материал дээрэ арбаад жилдэ hуужа, энэ ном бэшээ. Уhан сэрэгшэ Торсоной антарктическа экспедицидэ ябалга, 1808—1813 онуудай дайнда хабаадалга, шэнэ конституци зохёолсолго, уhан сэрэгтэ бүhалгаа гаргалга, Хойто бүлгэмдэ хабаадалга ба Сибирьтэ байhан үе саг тухайнь үгаа дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнэ.

150 гаран жилэй үнгэрhэн хойно тэрэ сагай хүүдhанууdые hэргээхэ гээшэ хүндэхэн хэрэг ааб даа. Торсоной намтар бэшэхэ гэhэн туршалганууд нэгэнтэ бэшэ хэгдэhэн байдаг. Жэшээнь, С. П. Штрайх «Уhан сэрэгшэ декабристнууд» гэжэ ном бэшэhэн байна. Гэбэшье К. П. Торсон тухай бага юумэн бэшэгдэнхэй. Дурдабал, «Декабрист К. П. Торсоной гурбан бэшэг» гэжэ ном, Ф. А. Кудрявцевай «Декабрист Торсон Байгалай саана» гэжэ статья болон хэдэн очеркнуудые нэрлэжэ болоно.

К. П. Торсон 1793 оной сентябриин 27-до түрэhэн юм. Эхэнь голланд hанай Шарлотта-Христина Тиман, эсэгэнь Швециин эрхэтэн байhан юм гэжэ тухайлагдана. 9 наhатай Торсон уhан сэрэгэй кадетскэ корпусто ороhон байна. 1809 ондо «hайн», «тон hайн» гэhэн сэгнэлтэтэйгээр hуралсалаа дүүргээд, хүсэд наhаа гүйсеегүйшье hаа, мичман болгогдобо. 1808 оной сентябриин 6-да Пальво арал шадар шведүүдтэй болоhон тулалдаанда, мүн 1812 оной дайнда Торсон хабаадаhан байна. 1812 оной дайнда шэн зоригтойгоор хабаадалсаhанайнгаа түлөө хүхэ лентэтэй мүнгэн медальда хүртөө hэн. 1817 оной майн 17-до Торсон Франци мордобо. Тиихэдэ Франци политическэ хүдэлөөндэ абтаhан байгаа. Энэнь Торсоной ерэздүйн ажабайдалда тон ехэ нүлөө үзүүлээ.

hүүлдэнь холын тамаралганууdта хабаадаба. Англи, Канарска аралнууд, Бразили, Шэнэ Голланди, Шэнэ Зеланди, Португали болон бусад оронуудта хүрэхэдөө, нилээн ехэ юумэ ойлгоhон, мэдэжэ абаhан байна. Дэлхэйе тойрон тамаржа ябахадаа, К. П. Торсон Францин ба Испаниин шуhата хубисалнуудhаа зэбүүрхэ hэн.

XIX зуун жилэй эхээр элдэб философиин номолнууд тараhан гэжэ мэдэжэ. Тэрэл үеэр элдэб бүлгэмүүд бүрилдэжэ эхилбэ. Тэдэ бүлгэмүүдэй нэгэн болохо Хойто (Северное общество) бүлгэмдэ Константин Петрович ороhон юм. Тэдэ буу жадаар хаанта засагта эсэргүүсэхые бүруушаадаг байгаа.

Торсон хайшан гээд нэрлэгдэhэн бүлгэмэй гэшүүн болооб гэжэ ном соо дэлгэрэнгыгээр хөөрэгдэнэ.

К. П. Торсон тон бэлигтэй бэрхэ уhан сэрэгшэ байгаа. Олон тоото тулалдаануудта хабаадалсахадаа, Россин уhан сэрэгэй тон муугаар хангагдадагые, офицернүүдэй сэрэгшэдэ баhадаг, доромжолдог, хэнhээшье ехээр ееhэдөө ёго журам эбдэдэгыень хаража, нэгэнтэ бэшэ голхорhон, урмаа хухардаг байhан дээрэhээ уhан сэрэгые hайжаруулха тухай мэдүүлгэ Александр хаанда бариhан байна. Удангүй шухала-шухала хубилалтанууд уhан сэрэгтэ хэгдэhэн байна. Энэнь уhан сэрэгэй бэхижэхэ хэрэгтэ горитойхон нүлөө үзүүлээ бэлэй.

Гүнэгы ухаан бодолтой Торсон, hүүлдэ декабристнуудтай хамжаад байхадаа, шэнэ конституци зохёолсоhон юм.

Түрүүн Никита Муравьев конституци зохёоhон байна. Тэдэ тэрэниень зубшэн хэлсэлгэ дээрэ олонхи декабристнууд hанамжануудаа нэгэ хэдэн үгөөр хэлээд лэ дүүрэhэн юм. Гансал Торсон дэлгэрэнгыгээр үгэ хэлэжэ, олон зүйлнуудыень бурууваагаа hэн.

Харин Торсоной бэшэhэн конституци тад ондоо болобо. Хаишан гээд тэрэ конституци бэшэгдээ hэм, гол удхань ямар байгааб гэхэ мэтэ асуудалнуудые уншагшад ном соо олохо. Мүнөө тэрэ конституцинь Гүрэнэй Ленинэй нэрэмжэтэ библиотекэдэ хадагалавтай юм гэжэ А. Б. Шешин бэшэнэ.

Хойто бүлгэмэй гэшүүн болоод байхадаа, Торсон шуhа адхаруулангуй, хубилалта хэхэ ёнотойбди гэжэ hанадаг лэ зандаа hэн. Бүлгэмэйнгээ нуда бэлэдхэлтэй байhыень Торсон гансата ойлгоо бэлэй. Дүтын нүхэр болохо Николай вестужевта тэрэ ингэжэ хэлэhэн байна: «Яаранхаар, 10, 20 жэл hайса бэлдээд, хубилалта хэбэлнай, hайн байгаа».

Декабриин 14-дэ Сенадай талмайда Торсон гараагүй hэн. Гэбэшье декабриин 15-да Үеэлэй ордондо тэрэ абаашагдаа. Мушхэлгэ дээрэ тэрэ юумэ нюужа зоороогүй. Зүгөөр нүхэдэйнгээ нэгэшье нэрэ заажа үгөөгүй. Хаанай ами наhанда хэгдэхээ байhан хорото ябадал hүйдхэгшэдэй нэгэн баипанайнгаа түлөө Торсон хоёрдохи шатын гэмтэн гэгдээ hэн. 1827 оной январиин эхээр Торсон, И. А. Анненков, аха дүү Муравьевууд Эрхүү ерэжэ, январиин 26-да Шэтэ эльгээгдээ hэн. Иигээд лэ сүлэлгын хатуу хаhа эхилбэ.

Сүлэлгэдэшье декабристнууд миин байгаагүй. Модоор, түмэрөөр юумэ дархалха, оёхо, статьянуудые эзэшэхэ, үхибүүдтэ ном заахаа... Тиигэжэ тэдэ сагаа ееhэдтеешье, олондошье туhатайгаар үнгэргэдэг hэн. Шэтын сүлэлгын hүүлээр Торсон Петровско заводто 6 жэл үнгэргее. Эндэшье байхадаа, Торсон гүрэнэй ба уhан сэрэгэй хубилалтануудые бодомжолдог зандаа бэлэй. Сүлэлгэдэ байхадаа, Константин Петрович ороohо сохихо машина, рессортой зеелэн тэрэ зохёоhон намтартай.

Торсоной болон аха дүү Бестужевуудай, бусад декабристнуудай Сибириин хуйтэн газарта ажаhуулhан ба арад зондо ямар нүлөө үзүүлhэн тухай А. В. Шешин дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ.

Селенгинскдэ байхадаа, Торсон еертөө гэр бариhан юм. Хони малтай, таряа тариндаг, огородой эдеэ hуулгадаг байгаа. Баруун тээhээ шэнисын hайн сорт вахюулжа асаруулаад, хүршэнэртөө хубаадаг, еерее тариндаг hэн. Гэрэй ажал хэхэ үүргэтэй Жигмыт Анаева гэжэ буряад эхэнэр Торсонойдо байдаг байгаа. Торсонтон ехэ hайн хүнүүд hэн гэжэ Анаева тэмдэглэhэн байдаг.

Декабристнуудай hамгадайнь хүндэ хүшэр байдалыень хубаалдаhан тухай нилээн бэшэгдэнхэй гээшэ. Харин эгэшэ, дүүнэрэйнь, эхэнүүдэйнь баатаршалга тухай дурдагдаагүй. Харин А. Б. Шешин энээн тухай олохон хуудаhа бэшээ.

Селенгинск нүүжэ ерэзд байхадань, декабристын эхэ Шарлотта Карловна дүү басегаи Екатерина Петровна хоёр дулаан тоонто нютагаа, дутынгее нүхэдые орхижо, аяар холо зорижо ерэhэн юм.

Торсоной хүдөөлэгдэhэн газарта тэрэнэй hуригша Анай Унгатов багахан хушее табиhан байгаа. 1975 ондо тэрэ хүшеень шэнэлэгдээ hэн.

А. Б. Шешинэй ном соо декабристнуудай бэшэгүүд олоор ороhон, сүүдэй протоколнууд, гүрэн түрын болон бусадые саарhанууд хэрэглэгдээ. Автор тон ехэ ажал хээ. Хубисхалай түрүүшын шатада байhан хүнүүд тухай бэшэхэ гээшэ харюусалгатайшье, хүндэшье, хүндэтэйшье хэрэг. Энээн дээрэhээ бодоходо, А. Б. Шешин зорилгоёо дүүргээ.

Н. ЦЫБЕНОВА.

Хилын саанаhаа

ТАСС АПН

ВСМ-эй УРЯА

АНТАНАНАРИВУ. Табан түбиин арадуудай амгалан тайбан ажалуухые хүсэдэг хүсэнүүдые түлөөлдэг эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Советэй (ВСМ) Президиумэй бюрогой сесси буу зэбсэгүүдые хуряахын, шахардуу байдал нуларуулхын, харилсаа холбооной түлөө үргэн ехэ тэмсэл ерэхэ хабартаа дэлгэрүүлхыень уряалан, улаасхоорондын олониитэдэ хандаба.

Эдэб зэбсэгүүдэй аргагүй олоор түхеэрэгдэжэ, «хуйтэн дайнай» хараа болодой hэргээгдэжэ, бүгэдэ нинитын түймэрэй үүдхэгдэхэ аюулай hүжэрhэндэ hанаата боложо байhанинь «Буу зэбсэгүүдые хуряаха, шэнэ арбан жэлдэ амгалан тайбан байдал хангаха» гэhэн тэрэнэй шиидхэбэри дотор элирхэйлэгдэнэ. Тиимэ аюулай ехэ боложо байбашье, дэлхэйн арадууд буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал зогсоожо, ядерна дайе саран зайсуулжа шадаха гээд тус документ дотор хэлэгдэнэ. Тэрэнэй тулада ВСМ ба национальна хүдэлөөнүүд хүнэй имагта шухала эрхын — амгалан тайбан байха эрхын түлөө тэмсэлдэ бүхы зониие, хүн бүхэниие элсүүлхэ ёнотой байна. Стратегическэ добтолхы зэбсэгүүдые хизаарлаха асуудалаар тодорхой хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхын, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые хороохын түлөө, Баруун Европодо американ шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхохо гэhэн НАТО-гай шиидхэбэри болюулгахын түлөө олониитын кампани эмхидхэхэ шухала гэжэ сесси тэмдэглэнэ.

ПНР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

ВАРШАВА. ПНР-эй правительствын мэдүүлгые түбэй газетэнүүд январиин 30-да тунхаглаа. Тэрэхэн доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ:

Гданьскда, Щецин ба Ястшембедэ хэлсэнүүдэй баталгаhанhаа хойшо табадаи hара үнгэржэ байна. Энэ хугасаа соо орон доторхи байдалые түбшэн болгохо, түбэгтэй асуудалнуудые шиидхэхэ, социалис ёноной шэнэдхэлгын хэрэг бэелүүлхэ гэжэ правительство удаа дараалан оролдолго гаргаа. Гэжэ зуура, энэ үе соо арсалгдаанууд, зүбшэлдөөнүүдшье гараhан байха. Тэдэ бүгэдэ хөөрэлдөөнүүдэй, үгээ ойлгосоной үндэhөөр шиидхэгдэдэг байгаа. Шахардуу харилсаанай дэбэргэдэнэhээ, аюултай ябуулганууд ба хараа шэглэлнүүдэй hүжэрөөгдэнэhөө шалтагаалан, оршон байдал нүүлгэй үедэ эбдэгдэhэн байна. Орон доторхи гүрэнэй эмхи зургаанууд хүсөөр эзэмдэгдэнэ, хууляар тогтоогдоhон ажалай үдэрнүүд таhалдуулагдана, забастовконууд эмхидхэгдэнэ, заводуудан, шахтануудай ба городуудай транспортын хүдэлмэри таhалдуулагдана, предприятинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэришэдтэ эсэргүү ябуулга элдэб аргаар эмхидхэгдэнэ, нинитын байдалай эрхэ ба гуримууд эдэгдэнэ.

Орон доторхи ажабайдал улам бэрхэтэй болгогдоно, экономическа хэрэг тургөөр муудажа байна. Энээнhээ шалтагаалан, хүн зоной гол эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгын талаар улам ехэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоно. Арадаи ажахыда түүхэй эдүүд, түлишэ, эльгэ хүсэн ба бэлэн эдлэл хэрэгсэлнүүд улам ехээр дуталдана. Гансахан январиин 10, 24-дэ эндэхи дэлүүр наймаан 8 миллиард тухай злотых хэмжээтэй эдлэл хэрэгсэлнүүдые дутуугаар абаhан байна. Забастовконуудhаа уламжалан, тохёолдоон гээлтэ хоролтонууд үдэр бүри ехэ болоно, ажалан бүтээсэ хороно, предприятинуудтахи ажалай журам муудана.

Энээнhээ уламжалан, экспорт хороно, импорт хизаарлагдана, түлөэри хангаха гүрэнэй арга боломжонууд бага болоно.

1980 оной августда баталагдапан хэлсэнүүдые дүүргэхэ материальна арга боломжонууд хаhагдана, общество доторой оршон байдал муудана.

Орон доторхи байдалые түбшэн тогтууритай болгохо, зүришэлдөөтэ байдалhаа гаргаха гэhэн правительствын бүхы оролдолго хүсэлэнгүүдhээ мүнөө үедэ үрэ гаранагүй.

Ороной ажабайдалда эмхи гуримгүй, задаган ушаралнууд тохёолдоно. Тиин, Эсэгэ ороной ба эрхэтэдэй хуби заяанда аюул ушаруулна.

Правительствын зүгhөө оролдол хүсэлэнгэй гаргагдабашье, забастовконууд үргэлжэлүүлэгдэжэ; забастовконууdые хохыень «Солидарностиин» уряалжа байhые хараада абажа, ПНР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ мэдүүлнэ; орон дотороо гурим ба журам, эрхэтэдэй түбшэн байдал хангахын тула шухала эрхэ байдал тогтоохо этигэмжэ түлөөлэгэнүүд конституцяар правительствада олгогдонхой. Тиимэ шахардуу байдалай зайсуулагдаагүй hаань, дээрэ дурсагдаhан этигэмжэ түлөөлэгэнүүдые үндэhэ болгон, Министрнүүдэй Совет предприятинуудай hаадгүйгөөр хүдэлмэрилхэ хэрэгтэ туhа хүргэхөөр, олониитын аша туhада харюусахаар хэмжээнүүдые абаха болоно.

ПЕРУГАЙ БА ЭКВАДОРОЙ ХООРОНДЫН ХЁМОРООН

ЛИМЭ. Газар дайдын талаар хоёр талаhаа эрилтэнүүдые табиhанhаань уламжалан, январиин 29-дэ зэбсэгтэ тулалдаанай болоhон, Перугай ба Эквадорой хилэ дээрэхи байдал түгшүүрилттэй байhаар. Үнэрhэн сүүдхын турша сөо ехэ тулалдаанууд болоогүйшье hаа, ороной хойто зүг худар Перугай газарай сэрэгүүд ба танкова частнууд яаралтайгаар асарагдана.

Сэрэгэй дээдэ командованитай зүблөөнэй дүүрэмсээр Перугай президент Фернандо Белаунде Терри иигэжэ мэдэсэбэ: «Перугай сэрэгүүд өөрынгөө газар дээрэ сухарин бусахыень Эквадорой частнууdые баадхаа, хёмороон ойрын сагаар дүүргэгдэхэ» гээд этигэнэб гэбэ.

КИТО. Эквадорой правительствын мэдүүлэнэй ёноор, тэрэнэй арми Пакишай рандо Перугай сэрэгүүдэй 8 добтолгые амжалтатайгаар гэдэргэ сохиhон байна.

Орон доторнь онсо байдал соносхогдонхой.

ХИТАД КОНТРАКТНУУДАА БОЛЮУЛБА

ТОКИО. Промышленна барилганууdые хэхын тула Японтой, баруун тээхи оронуудтай баталhан контрактнуудаа Хитад нэгэ талаhаа болюулба гэжэ Японой газетэнүүд мэдэсэнэ.

Баошаньска металлургическа комбинадай харьяата прокат үйлэдбэрилдэг заводой барилга болюулха гэжэ Хитадаи правительствын hаядаа шиидхэhэн тухайда «Иомиури» газетэ бэшэнэ. Тиин, урда тээнь баталhан контрактнуудаа болюулхамнай гэжэ Хитадай тала «Мицубисида» хабаатай япон компанинуудта, «Шлемансимаг» гэдэг баруун Германиин компанида мэдэсэнэ.

«Нихон Кэйдзай» газетэ энээн тухай мэдэсэхэ зуураа, Хитадай иимэ ябуулга япон-хитадай бүхы худалдаа наймаанда муугаар нүлөөлжэ магад гэжэ тэмдэглэнэ.

НАЦИОНАЛЬНА ҮСӨӨНХИДЭЙ ЭРХЭ ХАНГАХА

ДЕЛИ. Индиин элдэб штадуудта ажаhуудаг үгсаатадай, багахан бүлэг үндэhэ яhатадай түлөөлэгшэдэй хуулита эрхэнүүдые хаhадаг ушарай олошорhондо hанаата боложо байhанаа премьер-министр Индира Ганди элирхэйлбэ. Тон үгытэй зоной байдал hайжаруулха зорилготой 20 пунктнаа бүридэhэн программын үндэhөөр, харьяата газарнуудhаа, нюдарган баяшуулаар, помещигүүдэр намнагдаhан үгсаатадай түлөөлэгшэдэй газар эдлэхэ эрхэнүүдые hэргээхын тула правительство яаралтай хэмжээнүүдые абаа.

Ажалаар хангалгын асуудалнуудые шиидхэхэтэеэ хамта, ажаhуудаг нютагуудайнь экономикэ хүгжөөhэнэн үндэhөөр, тэдэ үгсаатадай байдал саашадань hайжаруулха шухала гэжэ Индиин правительствын толгойлогшо тэмдэглэнэ. Элдэб үндэhэ яhатадта конституциин олгоhон эрхэ бэелүүлхын тула, салин түлөөhэнэй доодо хэмжээн тухай, аграрна реформа тухай, бага арадуудай соёлые сахиха ба хүгжөөхэ тухай хуулинууд орон дотор баталагдан абтаа.

ШАХАРДУУ БАЙДАЛ hУЛАРУУЛХА ПОЛИТИКА ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

БОНН. «ФРГ-гэй гадаадын политикын, тэрэшэлэн аюулгүй байдал, хангаха политикын саашанхи шэглэлнүүдые» дахинаа зүбшэн хэлсэхэ шухала гэжэ социал-демократическа партиhаа Бундесстагта hунгагдаhан хэдэн депутадуud пресс-конференци дээрэ тэмдэглээ. Депутат К.-Г. Ханзен журналистнуудай урда үгэ хэлэхэдээ, НАТО-гай ракетно-ядерна түсэбүүд тушаа, ороной газар дээрэхи дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ракетно-ядерна шэнэ зэбсэг тараан тодхохо тушаа федеральна правительствын хараа бодол хубилгаха эрилтэ табина.

К.-Г. Ханзенай мэдүүлhэнэй ёноор, ОСВ-2 тухай совет-американ д о г о в орые США-гай сенадай мүнөө хүрэтэр эсэслэн баталаагүй байhан дээрэhээнь, уласхоорондын шэнэ оршон байдал тогтонхой. Иимэ ушар байдалда манай гадаадын политикын, аюулгүй байдалда хабаатай политикын саашанхи шэглэлнүүдые дахин зүбшэн хэлсэхэ шухала байна гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

Буу зэбсэгүүдые ехээр үрдилдэн түхеэрхэ ябадал болюулха шухала, тэрэнэй тулада хубхай үгэнүүд бэшэ, харин тодорхой хэрэгүүд хэрэгтэй гэжэ К.-Г. Ханзен мэдүүлээ. К.-Г. Ханзенай хараа бодолые Баруун Германиин олон социалис-демократууд дэмжэнэ гэжэ пресс-конференци дээрэ бусад депутадуud мэдүүлбэ.

Номой шэнжэлэл ба шүүмжэлэл

ДЕКАБРИСТЫН НАМТАР

Буряадай номой хэблэлдэ «Декабрист К. П. Торсон» гэжэ ном хэблэгдэбэ. Энэ ном К. П. Торсоной түрүүшын дэлгэрэнгы намтар болоно. Тус номой автор А. Б. Шешин архивна материал дээрэ арбаад жилдэ hуужа, энэ ном бэшээ. Уhан сэрэгшэ Торсоной антарктическа экспедицидэ ябалга, 1808—1813 онуудай дайнда хабаадалга, шэнэ конституци зохёолсолго, уhан сэрэгтэ бүhалгаа гаргалга, Хойто бүлгэмдэ хабаадалга ба Сибирьтэ байhан үе саг тухайнь үгаа дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнэ.

150 гаран жилэй үнгэрhэн хойно тэрэ сагай хүүдhанууdые hэргээхэ гээшэ хүндэхэн хэрэг ааб даа. Торсоной намтар бэшэхэ гэhэн туршалганууd нэгэнтэ бэшэ хэгдэhэн байдаг. Жэшээнь, С. П. Штрайх «Уhан сэрэгшэ декабристнууd» гэжэ ном бэшэhэн байна. Гэбэшье К. П. Торсон тухай бага юумэн бэшэгдэнхэй. Дурдабал, «Декабрист К. П. Торсоной гурбан бэшэг» гэжэ ном, Ф. А. Кудрявцевай «Декабрист Торсон Байгалай саана» гэжэ статья болон хэдэн очеркнуудые нэрлэжэ болоно.

К. П. Торсон 1793 оной сентябриин 27-до түрэhэн юм. Эхэнь голланд hанай Шарлотта-Христина Тиман, эсэгэнь Швециин эрхэтэн байhан юм гэжэ тухайлагдана. 9 наhатай Торсон уhан сэрэгэй кадетскэ корпусто ороhон байна. 1809 ондо «hайн», «тон hайн» гэhэн сэгнэлтэтэйгээр hуралсалаа дүүргээд, хүсэд наhаа гүйсеегүйшье hаа, мичман болгогдобо. 1808 оной сентябриин 6-да Пальво арал шадар шведүүдтэй болоhон тулалдаанда, мүн 1812 оной дайнда Торсон хабаадаhан байна. 1812 оной дайнда шэн зоригтойгоор хабаадалсаhанайнгаа түлөө хүхэ лентэтэй мүнгэн медальда хүртөө hэн. 1817 оной майн 17-до Торсон Франци мордобо. Тиихэдэ Франци политическэ хүдэлөөндэ абтаhан байгаа. Энэнь Торсоной ерэздүйн ажабайдалда тон ехэ нүлөө үзүүлээ.

hүүлдэнь холын тамаралганууdта хабаадаба. Англи, Канарска аралнууд, Бразили, Шэнэ Голланди, Шэнэ Зеланди, Португали болон бусад оронуудта хүрэхэдөө, нилээн ехэ юумэ ойлгоhон, мэдэжэ абаhан байна. Дэлхэйе тойрон

ДҮЛЭТӘ РЕВОЛЮЦИОНЕРЭЙ ДУРАСХААЛДА

1906 оной январиин 31-дэ Баргал шадар, Мысовая станцида ашуhата зэбүүн ушар тохёолдоо hэн. В. И. Ленинэй туhалагша «Искра» газетын эдэбхитэй бэшэгшэдэй нэгэн, революционер И. В. Бабушкин энэ үдэр генерал Меллер-Закомельскийн захиралтаар саазалагдаhан байна. Тэрээнтэй суг 5 нүхэдынь, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмцэлшэд баhал баатарай үхэлөөр унаhан юм.

Тэрэ мартагдашагүй үдэрhөө хойшо эгсэ 75 жэл үнгэрбэ. Дээдэ-Үдэ, Эрхүү, Красноярск хотонуудта буhалгаалан бодоhон хүдэлмэришэн ангиие буу эзбсэгээр хангаха зорилго урдаа табиhан революционернүүд тиихэдэ алууршадай hабарта харатайгаар лэ ороhон юм.

Буряад ороной ажалшад И. В. Бабушкинай, нүхэдэйнь дурасхаалые нангинаар сахидаг. Жэд бүри Мысовая станци дээрэ революционернүүдэй дурасхаалда зорюулагдаhан үргэн нинтэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг.

Бабушкин хотодо И. В. Бабушкинай түрэhөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаhан тусхай музей нээгдэhэн юм. Эгээл эндэ hаяын үдэрнүүдтэ болоhон уулзалганууд дээрэ hургуулийн hурагшад суута революционерэй ажабайдал тухай сугларагшадта хөөрэhэн, аман үгын журнал эмхидхэгдэhэн байна. Революционно дуунуудай hүр жабхаланта аялга зэдэлээ, «Тэрэ Ленинэй hурагша байhан юм» гэhэн фильм харуулагдаа.

Нэгэдэмэл музейн хүдэлмэрилэгшэд, партийна ба совет органуудай түлөөлэгшэд И. В. Бабушкинай саазалагдаhан газарта хүрэжэ, эндэ бодхоогоноhон хүшөөгэй дэргэдэ митинг үнгэргөө.

И. КЛИНОВСКАЯ.
Кабанскын район.

МОСКВАДА ХЭБЛЭГДЭХЭНЬ...

«Современник» гэжэ нинслэл хотын хэблэл манай республикын уран зохёолшодой номуудтай оронойнгоо уншагшадые үргэнөөр таниулсуулжа байдаг hайхан «заншалтай».

Үнэрhэн жэлэй hүүл багаар номой магазинуудай дэлгүүрнүүд дээрэ эндэл барлагдаhан Иосиф Тугутовай «Найман зүгэй hалхин доро» гэhэн түүхэтэ роман-хроника, бэлигтэй залуу поэт Баир Дугаровай «Зэрлиг акация» гэжэ шүлэгүүдэй согсолбори, Раиса Белоглазовагай «Замда болоhон уулзалга» гэжэ рассказууд табигдажа, олоной анхарал татаа hэн.

Республикын комсомолой шангай лауреат Лопсон Тапхаевай «Саяанай самарлан» гэжэ шүлэгүүдэй түрүүшын ном ород хэлэн дээрэ «Современник» хэблэлээр аяха барлагдан гаража, бүхы ороп соогоо суурхаа болэй. Мүнөө баhал эндэ тэрэнэй «Алтан үндэhэн» гэжэ шэнэ номынь арбан минган хэhэгээр барлагдахаар бэлдэгдэжэ байнхай.

Ород хэлэн дээрэ тууханууд бэшэдэг бүриад уран зохёолшо Нелли Матхановагай «Хуанр» гэжэ согсолбори, Людмила Олзоевагай «Байгал хахад hарын түхэлтэй» гэhэн шүлэгүүдэйнь түрүүшынь ном Москвада, баhал «Современник» хэблэлдэ гарахань.

Нигэжэ нинслэл хотын хэблэл манай уран зохёолшодой бэшэhэн, нютагаймнай хүнүүдтэ зорюулагдаhан, тэдэнэй сэдьхэл бодолой, хүсэл эрмэлзэлтэй сэбэр сэхые зураглан харуулhан бүтээлнүүдые далай үргэн ород уншагшадай гүн анхаралда табихадаа, дэмбэрэлтэ hайхан хэрэг хэпэ гэжэ баясан тэмдэглэлтэй.

Манай корр.

АША ТУҺАТАЙ АЯҢШАЛГА

Ключевскойн дунди hургуулийн hурагшад классайнгаа хүтэлбэрилэгшэ Л. А. Ландинатай Петровск-Забайкальский хотоор аяншалhаная бусаба. XIX зуун жэлдэ эндэ сүлэгэдэ байhан декабристнуудай ажабайдал, нютартай танилцаха гэhэн зорилго эдиршүүдэй урда табигдаhан юм.

Нэн түрүүн түмэр замай вокзалай байшанда ороо, эндэ эмхидхэгдэhэн выставкэтэй танилсаа. Экскурсовод тус хотын байгуулагдаhан түүхэ тухай, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмцэhэн баатарлиг хүнүүдэй хуби заяан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Удаань княгиня Трубецкаягай ажаhуулhан гэртэ (мүнөө музей болгогдонхой) ошожо, тэндэ табигдаhан декабристнуудай хубиин хэрэгсэлэй зүйлнүүдые, хуушанай номуудые хужаралан харад. А. Муравьевагай хүүр дээрэ ошоhон, Петровско каземадай македээр hонирхоhон байна.

hурагшад энэ аяншалгаяа хабарай амарилтын үедэ үргэлжэлүүлхэ зорилготой.

Л. ВИЛЬМОВА.
Загарайн район.

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН» ГЭҺЭН ОЧЕРКНУУДАЙ КОНКУРС

Арбадахи табан жэлнай амжалта түгсөөр түүхэдэ ороо, шэнэ, арбан нэгэдэхи табан жэл абьяаста алхамаа эршэлэнхэй. Арадай ажахын hалбари бүхэнhөө ажалай амжалта тухай сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэмэ мэдээнүүд үдэр бүри абтажа үргэлжэлhөөр. Тэдэ бүхы нлалта, амжалтанууд мүнөө үеын совет хүнүүдэй хүдэлмэришэ хүдэр гараар, ухаан бодолойнь дэлисээр, урма зоригойнь бадаралгаар туйлагдан шэрээгдэнэ бшуу. Үнэхөөрөөшье, үргэн уужам Буряад ороноймнай үлзы хэшэгтэ нютаг бүхэндэ ажал дээрээ алдаршаhан, хүдэлмэри хэжэ хүдэржэhэн, арад зонойнгоо дунда алдар солотой, гүрэн түрынгөө үндэр хайрада хүртэhэн түрүү үзэл бодолтой, ерээдүй руу эрмэлзэhэн ехэ hайхан сэдьхэлтэй хүнүүд бни ха юм! Тэдэнэр лэ промышленна предприяти болон барилганууд дээрэ, колхоз болон совхозуудта, арадай гэгээрэлэй, эрдэм наукын, элүүрые хамгаалгын, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй болон ажаhуудалай эрилтэ хэрэглэмжэ хангагшадай дунда амжалтынь найдамтай түлхюур, алтан жасань боложо ябадаг гээшэ бшуу.

Тиимэ хадань «БУРЯАД ҮНЭН» ГАЗЕТЫН РЕДАКЦИ ХҮГЖЭЛТЭ ТҮГЭС СОЦИАЛИС АЖАБАЙДАЛЫЕ ЗОХЕОН БАЙГУУЛАГША МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН ТУХАЙ ЭРХИМ hАЙН ОЧЕРКЫН ЗАНШАЛТА БОЛОҺОН КОНКУРСОО ДАХИНАА СОНОСХОБО. «Манай үеын хүн» гэжэ нинтэ гаршаг доро соносхогдоhон энэ конкурс хадаа урда жэлнүүдэй конкурснуудай хуулита үргэлжэлэлынь, урдаа табиhан гол зорилгоёо шидхэхэ талаар үшөө шэнэ, гүнэгэшье алхамынь болохо бээ гэжэ уридшалан найдаха хүсэлтэйбди. Юуб гэхэдэ, энэ жэлнай манай ороной, совет арадай түүхэдэ онсо удхатай жэл шуу. КПСС-эй XXVI съездын жэл мүн. Энэ жэлдэ баталгадан абтаhан СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтэйн гол шэглэлнүүд ерээдүймнай ехэ замай үүдэн, найдамтай үндэhэн болохол. Нүгөө талаhаа, 1981 ондо манай түрэл хэлэн дээрэ гарадаг «Буряад үнэн» газетын түрүүшын номерой анха барлагдан гараhаар эгсэ жаран жэлэй ой гүйсэхэнь ха юм. Эдэ баярта үйлэ хэрэгүүд «Манай үеын хүн» гэжэ конкурсдо хабаадагшадай урма зориг бадаруулха, ухаан бодолойнь уран hабагша дайраха байха гэжэ эгэгэнэбди.

Конкурсдо ороhон материалнууд заншалта болоhон «Манай үеын хүн» гэhэн нинтэ гаршаг доро 1981 оной туршада толилогдожо байха.

Уран зохёолшодые, журналистнуудые, хүдэлмэришэн ба хүдөө бэшэгшэдээ, бүхы уншагшадаа энэ конкурсдомнай эдэбхитэйгээр хабаадажа, бэлиг, шадабаринангаа ургалтые гэршэлэн харуулахыс уряалнабди.

Конкурсдо илажа гарагшадта редакцийн Хүндэлэлэй грамота нимэ шангуултайгаар барюулагдахаар тогтоогдобо:

НЭГЭДЭХИ НЭГЭ ШАН — 100 ТҮХЭРИГ;

ХОЕРДОХИ ХОЕР ШАН — ТУД БҮРИНЬ 50 ТҮХЭРИГ;

ГУРБАДАХИ ГУРБАН ШАН — ТУД БҮРИНЬ 30 ТҮХЭРИГ;

«Буряад үнэнэй» конкурсдо эльгээгдэhэн очеркын хэмжээн 8—10 хүдалhанhаа дээшэ байха эзэргүй. Очеркын материалнууд гэдэргээ бусаагдахагүй.

Конверт дээрэнь «Очеркнуудай конкурсдо» гэhэн тэмдэг хэхыетнай гүйнабди.

Түс конкурсын дүнгүүд 1982 оной январиин 1-дэ соносхогдохо.

Ингээд лэ «Манай үеын хүн» гэhэн заншалта конкурсдомнай Та бүгэдэнэй эдэбхитэйгээр хабаадахые хүлеэнэбди.

"ГЭРЭЛТЭ ТАБЛО" МЭДЭЭСЭНЭ

Винница хотын туршалгын заводто мэдээсэлэй техникын түбэй конструкторска бюро байгуулагданхай юм. «Гэрэлтэ табло» гэжэ нэрлэгдэhэн юрэ бусын түхеэрэлгэнүүд эгээл эндэ бүтэн гаргагдадаг. Ороной гомо томо хотонуудаар аяншалагшад үдэшын боро хараанай буухалазар үндэр томо байшангууд дээрэ улаагаан үнгөөр аржылдан носожо, hубарилдан гүйлдэhэн үзэгүүдые анхаран хараhан байха.

Эгээл иимэ түхеэрэлгэ республикымнай ниислэл хотын түбэй түхэл шарайе шэмэглэн гоёобо. Аэрофлодой агентствын болон «Прогресс» кинотеатрай байшан дээрэ тодхогдоhон «Гэрэлтэ таблогой» утань 36 метртэ хүрэдэг. Электронно болон автомат аргаар гурбан янзын скоростёор хүдэлгэгдэдэг энэ шэнэ зүйлые хүдалдан абалгада, ашаглалгада дүн хамта 60 мянган түхэриг гаргашалагдаhан байна. Хойно хойноhоо hубарилдаhан үгэнүүдые «гүйлгэхынь» тула хоёр инженер гү, али техник хүдэлдэг, тусхай редактор мэдээсэлнүүдэй программые таануу зохидоор зохёодог уялгатай. 15 ватт хүсэтэй 10 мянган электрын лампануудай нэгэн доро носохоодо, электронно аргаар залан хүтэлэгдэдэг «ТСД-У-1» түхэлэй таблодо түрүүшын мүрнүүд гаража, городоймнай ажалшадай нюдэ баясуулдаг, hонирхолыень үүсхэдэг болобо бшуу.

Республикын ажабайдалда болоhон тон шухала ушарнуудhаа эхилээд, соносхолнууд, сагай уларил тухай мэдээсэлнүүд өөрсэ янзаар олоной hонорто дурадхагдажа, дуулгагдажа байха юм.

— Предприяти болон эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд үйлэдбэридэ хабаатай шухала ушарай гараа hаа, таблогоор хүн зондо мэдээсэхэ аргатай. Жэшээлхэдэ, ямар нэгэн предприятида хүдэлмэришэдэй дуталдаhан тухай гу, али ажалшадай ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын шэнэ пунктын нэгэдэнэн тухай тобшо hонинуудые дамжуулха хүсэлтэйшүүл тусхай мэдүүлгэнүүдые манда бэшэхэ ёhотой. Юуб гэхэдэ, энэмнай түлөөhэтэ юм шуу,—гэжэ арадай депутадуудай Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдкомой дэргэдэхи коммунальна ажахын управлениин начальник А. Н. Белошапкин мэдүүлэв.

Г. ДАШЕЕВА.

АНХАН ШЭЛЭhЭН МЭРГЭЖЭЛЭЭРЭЭ

«Районой эрхим жолоошод» гэhэн нэрэ зэргэ олоходоо, Г. П. Истомин урмашан баясаа hэн. «Зырянский» совхоздоо бусадай дундаhаа онсо шалгаржа, районтоо нигэжэ суурхаба бшуу.

Ажалдаа шалгарагшын намтар тон лэ юрын юм. Нестерово тосхондо түрэhэн. Найман класс дүүргэhэнэй улаа, Улаан-Үдын лесотехникумдэ hуралсахаар ороо. Эндэhээ армиин албанда мордоо hэн. Эрхим hайнаар алба хэhэнэйнгээ түлөө элдэб шагналнуудта хүртэhэн байха. Гэртээ бусажа ерээд, техникумээ дүүргээ.

Тусхай дунда hургуулитай болоод, ямаршье спецпромхоздо хүдэлхөөр hааб даа. Теэд түрэл нютаттаа, танил хүнүүдэйнгээ дунда хүдэлхэ дураниинь булижа, машина жолоодожо эхилээ hэн. Энэ ажалдань hуралсалайнь үедэ олоhон эрдэм мэдээсэнь нилээд лэ хэрэгтэй байгаа.

Үнэрhэн жэлэй дүнгүүдээр түрүү жолоошон коммунис ажалай ударигай нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Ажалайнгаа намтарые жолоошоноор эхилhэн Г. П. Истомин бүхы hаhаараа энэ мэргэжэлдэ үнэн сэхэ байхаар шидэхэй.

Н. УГРЮМОВ.
Прибайкалийн район.

БАЯН ОЛЗОТОЙ БУСАНА

Агнуурийн хаhын энэ үедэ мэргэн шадабаритайшуул шалгардаг гээшэ. Баунтын коопзверопромхозой Багдаринай участогой ан олзоборилогшо Б. Н. Божедомов 103 хэрмэ, 11 булга, 35 хүдүү, 1100 түхэригэй сэнтэй туруута ангай мяха тушаажа, олзотой омогтой ябаhанаа гэршэлбэ. Мүн лэ hайн дураараа агнуури хэдэг А. В. Баклашкин 131 хэрмэ, 365 түхэригэй сэнтэй ангай арhа тушаагаа.

Шэнэ жэлэй түрүүшын арбан хоногой дүнгүүдые абаад хараа hаа, участогай ангуушад 530 хэрмэ, 20 булга, 21 үен олзоборилоо. Мүн лэ тайгада ажамидардаг хүдүү, hойр, шандага буудажа, 2556 түхэригэй продукци тушааhан байна.

А. ЦЫРЕНОВ.

Хүүгэдэй «Ленинец» клубай хүтэлбэрилэгшэд багашуулай сүлөө сагые hонирхолтойгоор, удха түгэлдэрөөр эмхидхэхын тула ехэ ороолдолго гаргадаг юм. Шэнэ номуудые, газетэнүүдые уншалганууд үхибүүдэй анхарал татадаг, hонирхол үүсхэдэг байна. Заримдаа хамтаараа кино харадаг.

Эндэ эхин классай hурагша хүбүүд, басагадые хатар нааданда, дуунда hургадаг юм.

Эдэ бүгэдэнhөө гадна, спортын элдэб мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг. Энэ клубай гэшүүд бүмбэгэтэй хоккейгээр Железнодорожно райондо хоёрдохи hуури эзэлээ hэн.

Гурбадахи интернат hургуулийн даамшадай команда hаяхан эдэнэртэ айлшаар ерэбэ. «Ленинец» клубай гэшүүд айлшадаа халуунаар уттаа. Энэ мүрысөөндэ интернат hургуулийн команда 10,5:7,5 тоотойгоор шүүhэн байха юм. Республикын даамай федерацийн түрүүлэгшэ, хүүгэдэй спортын hургуулийн тренер Феликс Завелинский энэ hонирхолтой мүрысөөе эмхидхэhэн байха юм.

Илагшадта дурасхаалта бэлэгүүд барюулагдаа. Уулзалгын гол шухала юумэниинь юуб гэхэдэ, бага балшар үхибүүдэй хоорондо тогтоhон хани барисаан болоно. Саашадаа эдэнэр нэгэ нэгэндээ айлшалжа байхые хэлсэбэ.

И. РАДИКАЛЬЦЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мүрысөөнэй үе. Саанань — Ф. А. Завелинский.

Авторай фото.

ОДОТО ЭСТАФЕТЭДЭ ХАБААДАН

«КПСС-эй XXVI съезд зорюулжа, физкультур коллективуудэй, спорт клубуудай ба профсоюзуудай ДСО-гой соведүүдэй дүн Бүхэсоюзна одото эстафет үнгэргэхэ тухай» профсоюзуудай ДСО-гой Бүхэсоюзна соведэй бюрогой тогтоолтой хүтэлбэри болгон, Улаан-Үдын нарин сэмбын комсомолнай физкультура ба спортын совет тус эстафетэ тоосоогоор спартакиада гэрэгэхэ тухай шидхэбэ абаа hэн. Спортын зүйлнүүдэй: столой теннис, волейбол, баскетбол, мэргэн буудалга, ГТО-гой олон зүйлнүүдэй санын урилдаан тэрэ программада оруулагдаа байгаа. Мүрысөөнүүд нарин сэмбын комбинадай спортзал соо, «Челночок» гэрэй санын баазада үнгэргэгдэнэ.

1500 шахуу хүн спортыг кидын мүрысөөнүүдтэ хабаадаhан байна. Физкультурникүүдай олонхид мэргэн шадабаряа дээшэлүүлэн ГТО-гой комплексын нормативуудые туршаа байха юм. Эхэнэрнүүдэй комбинадай управлениин эбтэй эстэй командэрэшүүл соohоо угаалга, таалгын цехэй түлөөлэгшэдтэй түрүү hууринуудые эзэлэн ябана.

Спартакиадын hүүлэй зүйл — санын урилдаан үлэбэ. Тэрэ февралиин багта үнгэргэгдэхэ.

«Труд» бүлгэмэй обкомной соведэй президиумда гаргаhан даб дээрэхи гүүдэй. ёhоор, комбинадай физкультура ба спортын коллективэй гэшүүд спортыг на амжалта туйлаталгатай тухайдаа Эхэ ороной нинислэл — Москва хотодо элидхэхэ эрхэдэ хүртөө.

Утаhа ээрэгшэ Мария Юдина комбинадайнгаа культурнигуудые түлөөлэн нэрэ хүндэдэ хүртэбэ. Санын урилдаагаар, зүйлгые зүбөөр тодорхойлогдо ГТО-гой шэнэ комплексын олон зүйлөөр үнгэргэгдэнэ мүрысөөндэ хабаадахаа нэгэнтэ бэшэ илажа гараhан байна юм. М. Юдина түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн юм гэжэ тэмдэглэнэ.

Ю. БУДАНОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Февралиин 1-hээ 8 болотор

ФЕВРАЛИИН 1
ВОСКРЕСЕНИ,

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время» 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 10.05—«Будильник». 10.35 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 11.35—«Элүүр энхэ байлга». 12.20—«Үглөөнэй почто»—хүгжэмтэ программа. 12.50—«Наука ба техникэ» — киножурнал. 13.05—«Худөөгэй час». «СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тушаа КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди». 14.05—«Хүгжэмтэ киоск». 14.35—«Чеховэй зохёолнуудай хуудаhануудаар». Москватай М. Горькийн нэрэмжэтэ ССР Союзай академическэ театрай фильм-зүжэг. 16.45—«Доной коммунистнууд». «Тариhанаа хадахаш». Залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ коммунистнуудай оруулhан хубита. Дамжуулгада КПСС-эй Ростовско обкомой нэгэдэхи секретарь Н. А. Бондаренко, Шахты хотын КПСС-эй Первомайска РК-гай нэгэдэхи секретарь Р. Н. Тарануха, Социалис ажалай Герой, КПСС-эй XXVI съездын делегат М. П. Чих гэгшэд дамжуулгада хабаадаха. 17.30—«Футболой шэнжэлэл». 18.00 — Мультфильмнүүдэй программа. 18.30—Уласхоорондын hонин. 19.15—«Голубой портрет»—уран hайханай фильм. 20.40—«Киногоор аяншалагшадай клуб». 12.30—«Время». 22.05 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Минск) —ЦСКА (2-дохи ба 3-дахи үенүүд). 00.15—Шэнэ hонин.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 2

Улаан-Үдэ. 18.00 — Дамжуулгын программа. 18.05 — Мультфильмнүүд. 18.15 — «Үүсхэлэй жэгүүр далинууд» гэhэн циклhээ. 19.15 — Дамжуулгын программа. 19.25 — «Саяан» гэhэн программа. Дамжуулгада БАССИЛ-ай Сибириин отделениин түрүүлэгшэ академик Т. Л. Гончаров ба СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин хүрьhэ шэнжэлдэг институтдай лабораториие даагша биологиин эрдэмэй доктор Г. П. Гамзиков гэгшэд хабаадаха. 20.00 — Спортын hонин. 20.15 — М. Шатров. «Синие кони на красной траве». Шэтын областной драмтеатрай зүжэг. 22.10—Соносхолнууд. 20.20 — Буряадай АССР-эй Гостелерадиогой арадай инструментнүүдэй концерт.

ВТОРНИК, 3

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика 10.05 — «Онтохондо айлшаар». «Стоптанные туфельки» — уран hайханай телефильм. 11.05 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 11.55 — Шэнэ hонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ hонин. 15.50 — Советскэ Союз ба Румынийн Социалис Республика хоёрой хоорондо хани барисаан, харилсаа холбоон ба бэе бэедээ туhалалсалга тухай Договорто гар табигдаhаар 30 жэлэй ойдо киногой программа. 16.20 — «Түрэл байгаалимнай». 16.40 — Волейболоор СССР-эй чемпионат. Эрэшүүл. «Автомобилист» (Л)—ЦСКА. 17.15 — Эдиршүүлдэ зорюулагдаhан хүгжэмэй үдэшэнүүд». **Улаан-Үдэ.** 19.15 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа (буряадаар).

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 «Соно» гэжэ дуу, хүгжэмэй ансамблийн концерт (Латвийн ССР). 20.25 — «Түсэбтэ табан жэл ба коллектив». «Буладай хатуужадаг газар». Жданов хотын «Азовсталь» заводой металлургнуудай коллектив тухай. 20.55 — Л. И. Брежневэй номоор найруулагдан табигдаhан «Шэнэ газар» гэжэ олон серитэй баримтата фильм (4-дахи серн). 22.00 — «Время». 22.35— «Искусствын уран бэлигтэн». СССР-эй арадай артистка А. Роговцева. 24.00 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.15 — «Экран» — теле-суглуулбари.

Москва. 19.15 — «Эрдэм наукын ажабайдал».

Улаан-Үдэ. 19.45 — «Театртай уулзалганууд». 20.15 — Соносхолнууд. 20.55 — «Манда айлшаар».

СРЕДА, 4

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.00 — Үхибүүдтэ. «Дүрбэн нүхэдэй ушарта ябадалнууд», «Димкын эрэ тахяахан», «Димка уурлаба». «Ральф, сайн!» — телефильмнүүд. 11.30—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 12.35 — Шэнэ hонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ hонин. 15.45 — Үзбегэй ССР-эй телевиденийн баримтата фильмүүд.

Улаан-Үдэ. 16.45—«КПССэй XXVI съездые уттуулан» (буряадаар). 17.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 17.30 — «Ород хэлэн». 18.00 — «Харюусагты, горнистнар!». 18.30 — Шри-Ланкын национальна hайндэртэ — Бээе даанхай байдалай үдэртэ. Шри-Ланкын дуу ба хатарай национальна ансамблийн концерт. 19.00 — «Манай сэсэрлиг». 19.30 — «КПССэй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор уттаа!» Пензенскэ областийн «Кевдинский» совхозой директор, КПССэй XXVI съездый делегат В. Н. Сорокин тухай очерк. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.05—СССРэй арадай артист Ю. Гуляевай концерт. 21.05 — Л. И. Брежневэй номоор найруулагдаhан «Шэнэ газар» гэжэ олон серитэй баримтата фильм (5-дахи серн). 22.00 — «Время». 22.35 — «Хүгжэмэй ажабайдал»—тележурнал. 23.50 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. ЦСКА — «Крылья Советов». Заhартань—«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 16.45 — «Мэдэ ба шада» — эдир уран гартанда зорюулагдаhан дамжуулга.

Улаан-Үдэ. 17.30 —«Звездочка»—киноальманах. 18.30 — «Агитаторнууд болон политинформаторнуудта туhаламжа». 18.50 — Соносхолнууд. 19.00 — «Право на любовь» — уран hайханай фильм. 20.25—«Е. Беляев дуулана»—фильм-концерт.

ЧЕТВЕРГ, 5

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Харюусагты, горнистнар!». 10.35 «Бесприданница» — уран hайханай фильм. 12.00 — Шэнэ hонин. 15.25 —Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ hонин. 15.45 — Аэрофлодой үдэртэ. Баримтата фильм. 16.35 — Теннисээр уласхоорондын мүрысөөнүүд. Түгэсхэлэй наадан. 17.05 — Хүгжэм. 17.30 — «Телестадион».

Улаан-Үдэ. 18.00 —Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 18.15 — «Байгал»—мэдээсэлэй программа. 18.40 — «Проект зүбшэн хэлсэнэбди» гэhэн циклhээ.

Москва. 19.00 — «Бидэ БАМ баринабди». 19.35 — «Марусина карусель» — мультфильм. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — ЦТ-гэй ба ВР-гэй эстрадно-симфоническа оркестрэй концерт. 20.30 — «Олон түмэнэй Ленинскэ университет». 21.00 — Л. И. Брежневэй номоор найруулагдан табигдаhан «Шэнэ газар» гэжэ олон серитэй баримтата фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — Фигурна hолжоролгоор Европын чемпионат. Австриhаа дамжуулга. 23.35 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.50 — Спортын программа: 1. Санын спортоор СССР-эй чемпионат. Эхэнэрнүүд. 5 км. 2. Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (М). — «Спартак» (2-дохи ба 3-дахи үенүүд).

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 18.00 — «Москва шадархи уулзалганууд». 18.30 — «Эдир уран бэлигтэн».

Улаан-Үдэ. 19.00 —Соносхолнууд. 19.10 — «Олимпшадатай хахасалга» — баримтата фильм. 20.00 — «Факел» — залуушуулай программа.

ПЯТНИЦА, 6

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА.

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Буратинын выставкэ». 10.35 — «Взлетная полоса» — уран hайханай телефильм. 11.45 — Шэнэ hонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ hонин. 15.50 — «Ленинэй заахан замаар» — баримтата фильм. 16.50 — «Шатарай hүргуули». 17.20 — «Маанадтай суг хэ, мандал адлиар хэ, манhаа үлүү hайнаар хэ» — ГДР-hээ дамжуулга.

Улаан-Үдэ. 18.20 — «Саяан» — худөөгэй ажалшадта зорюулагдаhан дамжуулга. 18.50 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.20 —«ТВ-гэй адресат». 19.35 — «Зүүн Сибирь»—киножурнал.

Москва. 20.00 — «КПССэй XXVI съездые уттуулан». Узбегэй ССР-эй телевиденийн дамжуулга. 1. КПССэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Ш. Р. Рашидов үгэ хэлэхэ. 2. «Убекистан. Баатаршалга үргэлжэлhөөр» — баримтата фильм. 3. Уран бэлигтэнэй концерт. 22.00— «Время». 22.35 — «Эрмитаж». Германийн искусство. 23.05 — Фигурна hолжоролгоор Европын чемпионат. Эрэшүүл. Юрын программа. Австриhаа дамжуулга. 00.05 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 00.20 —Санын спортоор СССР-эй чемпионат. Эрэшүүл. 15 км.

СУББОТО, 7

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.00 — «Таанад, түрэлхидтэ!». 10.30 — Бүмбэгэтэй хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. СССР — Швеци. (2-дохи тайм). Хабаровскhаа дамжуулга. 11.15 — Совет дуунуудай концерт. 11.45 — «Харгын аюулгүйн түлөө» 12.15 —«Манай адрес — Советскэ Союз». Хабаровска областийн уран hайханай коллективүүдэй хабаадалгатай дамжуулга. 12.50 — М. Горький. «В. И. Ленин» Очеркhоо хэhэгүүд.

Улаан-Үдэ. 13.50 —«Коммунистнуудhаа жэшээ абанабди» — hургуулийн үхибүүдтэ дамжуулга.

Москва. 14.20 —«Спортлотогой» 6-дахи тираж. 14.30 — «Хани нүхэсэл» — тележурнал. 15.02 — «Эрмитаж». Германийн искусство. 15.30 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 15.45 — «КПССэй XXVI съездые уттуулан». «Агууехэ номой бүлэгүүд» 10-дахи фильм. 16.45 — Мультфильмнүүд. 17.15 — «Ан амитадай ажамидарал». 18.15 — Боксоор уласхоорондын уулзалга. США — СССР. США-hаа дамжуулга. 19.15 — Политическэ шэнжэлэгшэ В. П. Бекетовэй хөөрөөн. «Ороной хүгжэлтын Гол шэглэлнүүдэй проект зүбшэн хэлсэлгэ». 19.45 — Аэрофлодой үдэртэ. Концерт. 20.35 — «Горожане» — уран hайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 —Спортын программа: 1. Фигурна hолжоролгоор Европын чемпионат. Австриhаа дамжуулга. 2. Санын спортоор СССРэй чемпионат. Эхэнэрнүүд. 10 км. 00.50 — Шэнэ hонин

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 13.50 — РСФСРэй Гурэнэй духовой оркестрэй концерт.

Улаан-Үдэ. Үхибүүдтэ. «Недопесок Наполеон III» — уран hайханай фильм.

ВОСКРЕСЕНИ, 8

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.45 — «Будильник». 10.15 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 11.15 —«Элүүр энхын булан» гэжэ программын почто. 12.00 —«Үглөөнэй почто». 12.30 —«Советскэ Союз хилын саанахи айлшадай hанамжада». 12.45 — «Хүгжэмтэ киоск». 13.15 — «Доной коммунистнууд». 4-дахи дамжуулга. «Үүсхэл». 14.00 — Бүмбэгэтэй хоккейгээр дэлхэйн чмпионат. Норвеги —СССР. (2-дохи тайм). Хабаровскhаа дамжуулга. 14.45 — «Худөөгэй час». 15.45 — «Мүнөөдэр—Аэрофлодой үдэр». 16.15 —«Киногоор аяншалагшадай клуб». 17.15 —.Фигурна hолжоролгоор Европын чемпионат. Эхэнэрнүүд. Австриhаа дамжуулга. 18.00 — Уласхоорондын hонин. 18.45 —Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Крылья Советов» — СКА (Л). (2-дохи ба 3-дахи үенүүд). 20.15 — «Ойн үльгэрнүүд» — мультфильм. 20.40 — «Энеэдэн ба ханяадан». Останкинадахи концертнэ студида болоhон зугаата үдэшэ. 22.00 — «Время». 22.30 — Европын эрхим фигуристнуудай бэлиг шадабарие харалга. Австриhаа дамжуулга. 01.00 — Шэнэ hонин.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-04335. Заказ № 27. Индекс 50...

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.